

Uppsala kommun
Hållbarhetsbokslut

2010

Uppsalas förutsättningar för hållbar utveckling2

<i>Policy för hållbar utveckling</i>	2
<i>Hållbarhetsboks slutet</i>	2
<i>Social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet</i>	2
<i>Förutsättningar för hållbar utveckling</i>	3
<i>Beskrivning av symbolerna</i>	3

Sammanfattning..... 4

Socialt hållbar utveckling..... 6

<i>Delaktighet och social sammanhållning</i>	7
☺ Valdeltagande.....	7
☺ Behöriga till gymnasieskolan.....	8
☺ Ekonomiskt bistånd.....	8
☺Jämställdhet.....	10
<i>Trygghet och social sammanhållning</i>	11
☺ Trygghet och delaktighet för yngre barn och deras föräldrar	11
☺ Trygghet i närmiljön och social sammanhållning.....	11
☺ Trygghet i skolan.....	12
☺ Våldsbrott.....	13
Olycksfall för 65+.....	13
Cykelolyckor	14
<i>Hälsa</i>	14
☺ Ohälsotal	15
Ohälsotal i olika delområden.....	15
☺ Övervikt och fetma.....	16

Ekologiskt hållbar utveckling 17

<i>Utsläpp av växthusgaser</i>	18
☺ Totala utsläpp av växthusgaser	18
☺ Utsläpp av växthusgaser per invånare....	19
☺ Uppsalabornas långväga resande.....	20
<i>Tillgänglighet, rörlighet och miljö</i>	22
☺ Vägtrafik	22
☺ Kollektivtrafiken	24
☺ Cykel och cykelvägar.....	24
Luften i centrum	25
☺ Partiklar	25
☺ Kvävedioxid.....	26

Resursanvändning..... 27

☺ Grönområden	27
☺ Vattenanvändning i hushållen	28
☺ Grundvatten.....	28
☺ Avfall och återvinning.....	28

Biologisk mångfald..... 29

☺ Ekologisk odling	30
☺ Skyddad mark	30
☺ Sjöar och vattendrag.....	30

Ekonomiskt hållbar utveckling..... 32

Ekonomisk tillväxt..... 34

☺ Befolknings- och sysselsättningsutveckling	34
☺ Lönesummeutveckling	35
☺ Nyanmälda platser på arbetsförmedlingen	37
☺ Nyföretagande och konkurser	38
☺ Näringslivsklimat	39

Uppsalas förutsättningar för hållbar utveckling

Visionen för Uppsala är en kommun där alla människors lika värde, inneboende kraft och kreativitet respekteras och tas tillvara. Alla ska ha möjlighet att påverka sin livssituation i en långsiktigt hållbar miljö som präglas av positiv dynamik, öppenhet och gemensamt ansvar. För att nå dit måste kommunen jobba med de sociala, ekologiska och ekonomiska frågorna.

Policy för hållbar utveckling

Uppsala kommun har, som ett av sina övergripande styrverktyg, Policy för hållbar utveckling. Syftet är att säkra en socialt, ekologisk och ekonomisk hållbar utveckling för medborgarna i Uppsala kommun. Policyn har sju inriktningsmål som handlar om demokratiska värden såsom delaktighet, inflytande, trygghet och en god hälsa för alla, men det ingår också mål som handlar om att vi ska sträva efter en effektiv resurshushållning och ett bra företagsklimat.

Inriktningsmål

1. Uppsalaborna är delaktiga i samhällsutvecklingen och har förtroende för demokratin.
2. Uppsalaborna har arbete.
3. Uppsalaborna känner sig trygga.
4. Uppsalaborna är jämställda.
5. Uppsalaborna har ett hälsosamt liv.
6. Uppsala bidrar till att hindra klimatförändringen.
7. Uppsala har ett bra företagsklimat.

Hållbarhetsbokslutet

Hållbarhetsbokslutet sammanfattar hur Uppsala kommun som geografisk enhet har utvecklats fram till år 2010. Det är sålunda en beskrivning av medborgarnas hälsa och levnadsvillkor samt Uppsalas miljöpåverkan utifrån perspektivet hållbar utveckling. Bokslutet har fyra utgångspunkter.

1. Inriktningsmålen i hållbarhetspolicyn.
2. De nationella övergripande målen om hållbar utveckling.
3. Den sociala, ekologiska och ekonomiska dimensionen av hållbar utveckling.
4. Medborgarperspektivet.

Social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet

Socialt hållbar utveckling där medborgarna är delaktiga, har inflytande och känner trygghet är viktiga frågor för en positiv utveckling. En god hälsa påverkar en hållbar utveckling.

Ekologiskt hållbar utveckling handlar om att hushålla med våra gemensamma naturresurser. Dessa resurser är inte bara basen för vår utveckling idag utan även för kommande generationers möjlighet till ett bra liv.

Ekonomisk tillväxt är en förutsättning för hållbar utveckling, men ekonomin kan inte utvecklas om miljön försämras och människor mår dåligt. Om kommunens invånare är friska

kan fler bidra till en ökad produktivitet. Ett bra företagsklimat är också en viktig del i ekonomiskt hållbar utveckling.

Förutsättningar för hållbar utveckling

Framförallt tre förutsättningar behövs för att bidra till hållbar utveckling:

1. Ledarskap och styrning är tydligt.
2. Sektorsövergripande arbete som innebär samverkan.
3. Individens delaktighet och ansvarstagande.

Beskrivning av symbolerna

För att lättare visa utvecklingen mot hållbar utveckling har vi använt symboler vid varje avsnitt.

På väg i positiv riktning

Visas när målet är uppnått eller om trenden är positiv, men målet inte uppnått.

Ingen förändring

Visas när det inte har skett någon förändring senaste året eller om utvecklingen inte går i önskvärd takt.

På väg i negativ riktning

Visas om utvecklingen går i negativ riktning, eller läget är långt under önskvärd nivå.

Det statistiska underlaget som redovisas skiljer sig beroende på varifrån det är hämtat. Det innebär att det ibland finns statistik fram till år 2010, men att data ibland är äldre. Detta beror på att det i vissa fall sker en fördröjning innan statistiskt underlag sammanställs och görs tillgängligt. Det kan också bero på att undersökningar inte alltid görs årligen.

Sammanfattning

Under 2010 har efterfrågan på arbetskraft ökat, speciellt i slutet av året. Sysselsättningen har ökat, liksom lönesumman. Uppsala har under året haft fortsatt hög befolkningstillväxt om än något lägre än under rekordåret 2009. En kraftigt ökad befolkningstillväxt ställer höga krav på förutseende för att möta behoven hos en ökande befolkning i form av tillgång till bostäder och service såväl som ur trygghets- och tillgänglighetsperspektiv. Utsläppen av växthusgaser har inte minskat i den takt som krävs, speciellt måste utsläppen från trafiken minska. Den ökning av kollektivresandet som skett de sista två åren är ett steg på väg mot detta.

Arbete

Vissa grupper står i högre utsträckning än andra utanför arbetsmarknaden och har en lägre delaktighet än de förvärvsarbetande. För gruppen som arbetar har hälsan kontinuerligt förbättrats. Hos dem som är arbetslösa eller är förtids/sjukpensionärer har hälsan inte förbättrats och är betydligt sämre än hos dem som arbetar. Arbetets betydelse för människors hälsa har sålunda fått större betydelse över tid. Det är därför viktigt att göra det möjligt för dem som i dag står utanför arbetsmarknaden att få ett arbete.

Trygghet

Att känna sig trygg som medborgare är en viktig fråga för hållbar utveckling. Viktiga områden för trygghetsskapande åtgärder är för barn i förskola och skola men även för såväl ung som gammal i stadens offentliga rum. Tillgänglighet och trygghet är också viktigt för att alla ska kunna delta i samhället på lika villkor.

Näringslivsklimat

Ett bra näringslivsklimat skapar arbeten och bidrar till att kommunen får det skatteunderlag som krävs för en bra samhällsservice. Nya arbetstillfällen skapas huvudsakligen i växande små och medelstora företag. Att skapa förutsättningar för alla att delta i samhället och minska skillnader i ohälsa är en utmaning som kommer att kräva ett långsiktigt och uthålligt arbete. En förutsättning för att lyckas med detta arbete är att kommunen har ett gott näringslivsklimat som leder till tillväxt inom såväl nya som befintliga företag. En viktig faktor i detta sammanhang är ett starkt entreprenörskap och innovationsvilja inom olika sociala grupper och sektorer.

Klimat och miljö

Klimatet fortsätter att vara en stor utmaning. Om inte utsläppen minskar kommer det att ha en betydande inverkan på möjligheten att klara ekonomisk och social hållbarhet. Utsläppen av växthusgaser har slutat att minska och visar istället en tendens att öka. Utsläppen från uppvärmning och elanvändning kommer på sikt att minska betydligt. För trafiken har kommunen antagit kraftfulla mål för att öka andelen resande i kollektivtrafik och samtidigt vidmakthålla en hög andel cyklande och gående. Att nå målen genom faktiska åtgärder kommer att vara en av de större uppgifterna framöver. Inte bara för att klara klimatmålen utan även för att få en attraktivare stad och en hälsosammare miljö i tätorten med lägre halter luftföroreningar och buller. Den växande befolkningen kräver satsningar på grönområden i staden men också på kommunens sjöar och vattendrag.

Utmaningar

Det kan konstateras att Uppsala har stor potential att vidareutvecklas positivt. Samtidigt finns flera utmaningar som måste hanteras för att bidra till en hållbar utveckling. Några utmaningar som kan behöva särskilt fokus är att:

- Minska utsläppen av växthusgaser, speciellt de som orsakas av transporter och resor.
- Öka satsningen på cykel och kollektivtrafik.
- Förbättra luften i centrum.
- Förbättra statusen på våra vattenförekomster.
- Förbättra näringslivsklimatet.
- Förbättra hälsoläget speciellt övervikt/fetma.
- Förebygga olyckor hos äldre med målet att bibehålla en god hälsa.
- Minska antalet bidragsberoende och arbetslösa inom vissa grupper.
- Öka kvaliteten i grundskole- och gymnasieutbildningen, med mål att tillhöra den främsta kvartilen bland landets kommuner.
- Minska förekomsten av mobbning och utsatthet i skolan.
- Öka antalet innovativa och entreprenöriella företag med potential att konkurrera på världsmarknaden.
- Stärka näringslivssamverkan i utbildningssystemet för upprätthållande av hög relevans och kvalitet i utbildningar samt möjlighet till praktik.

Socialt hållbar utveckling

Övergripande inriktning

Kommunen ska arbeta för mänskliga rättigheter i all sin verksamhet, i allt sitt sätt att påverka samhällsutvecklingen och i allt samarbete med andra. Det innebär att vi som medborgare är fria att själva få bestämma över våra liv och att vi värderas som lika mycket värda i familjen, i arbetslivet och i samhällslivet. Delaktighet, trygghet, jämlika villkor, tillgänglighet, jämställdhet samt respekt för mångfald är grundpelarna.

Källa: Uppsala kommuns policy för hållbar utveckling 2008.

Sammanfattning utveckling

På väg i positiv riktning

Valdeltagandet var högt i Uppsala, även om det skiljer sig mellan olika stadsdelar. Det allmänna hälsotillståndet och antalet ohälsodagar har utvecklats i positiv riktning, Tryggheten för barn och deras föräldrar samt trygghet i närmiljön har gått i positiv riktning. Indikatorerna på jämställdhet har förbättrats även om det fortfarande är stora skillnader mellan könen.

På väg i negativ riktning

Andelen anmälda våldsbrott har ökat. För både barn och ungdomar samt vuxna har andelen med övervikt och fetma ökat.

Ingen förändring

Andelen behöriga till gymnasiet ligger oförändrat jämfört med året innan. Andelen bidragssökande har ökat under 2010, men i slutet av året var det en minskning vilket talar för att trenden kan ha vänt. Andelen mobbade har inte förändrats.

I frågor där det inte finns en trendutveckling eller där detta är svårt att bedöma finns ingen markering.

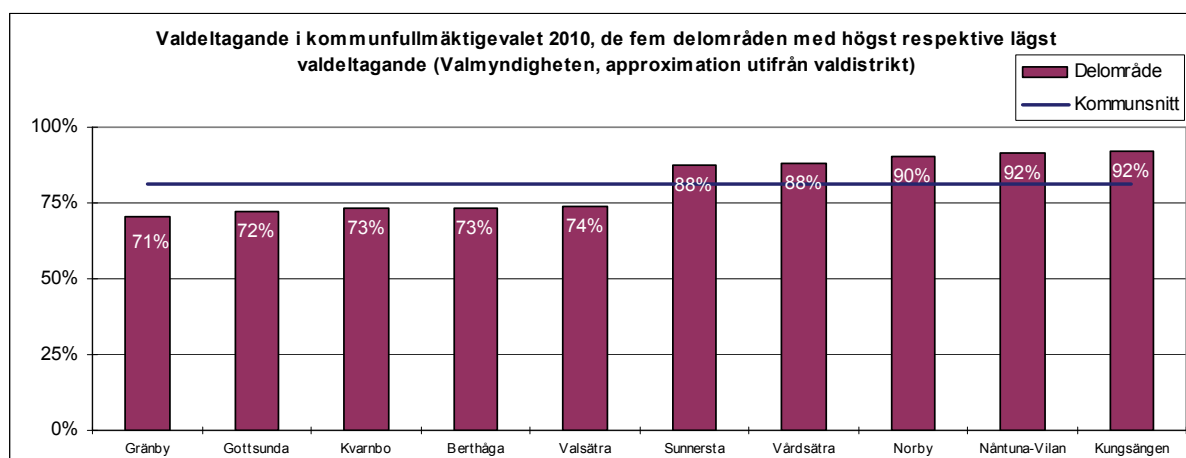

Delaktighet och social sammanhållning

Att känna att man kan påverka både det egna livet och samhället är viktiga frågor för demokratin och för en socialt hållbar utveckling. Det finns ett starkt samband mellan upplevelsen av att känna delaktighet och hälsa. Man kan vara delaktig på olika sätt, till exempel föreningsdeltagande och politiskt deltagande.

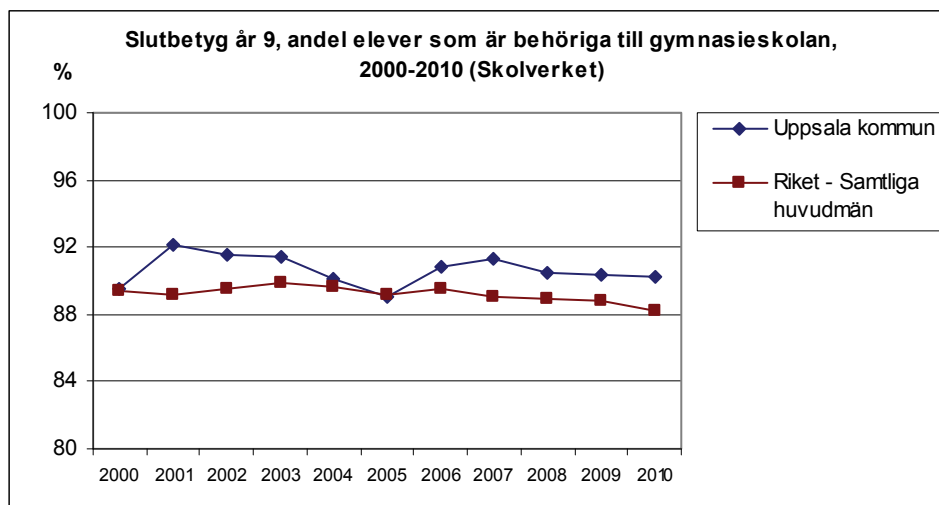
😊 Valdeltagande

Att engagera sig i frågor som kan påverka vardagslivet och ta vara på sin rätt att rösta är en viktig demokratifråga. Valdeltagande är en indikator på i vilken utsträckning man har tilltro att kunna påverka sin tillvaro.

Valdeltagandet i Uppsala kommun till kommunfullmäktigevalet 2010 var högt. Jämfört med valet år 2006 var det en procentenhet fler som röstade. Valdeltagandet är relativt högt jämfört med riksgenomsnittet och valdeltagandet i Uppsala var det 49:e högsta bland 290 kommuner. Det finns dock stora skillnader i valdeltagande mellan olika områden i kommunen, i till exempel Kungsängen röstade 92 procent, medan 71 procent röstade i Gränby.

☺ Behöriga till gymnasieskolan

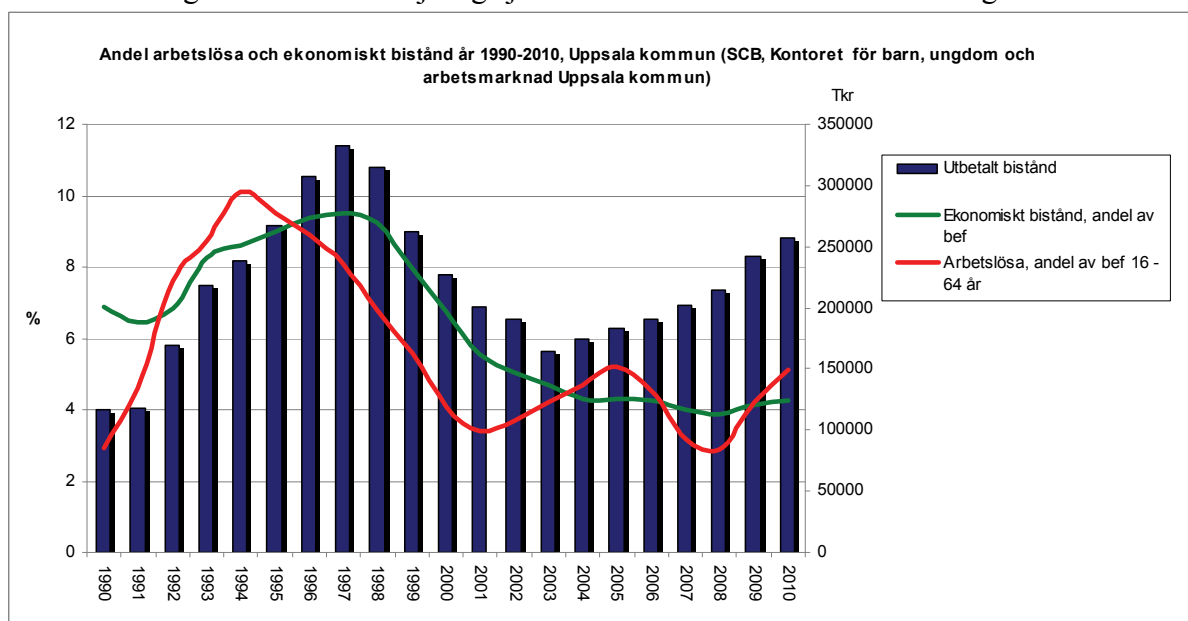

År 2010 hade Sverige den lägsta andel behöriga elever till gymnasiet sedan det målrelaterade betygssystemet infördes. Uppsala ligger över riksgenomsnittet när det gäller andelen behöriga till gymnasiet, 90 procent, jämfört med riksnivån 88 procent. Andelen behöriga till gymnasiet varierar på Uppsalas skolor från 71 till 100 procent behöriga.

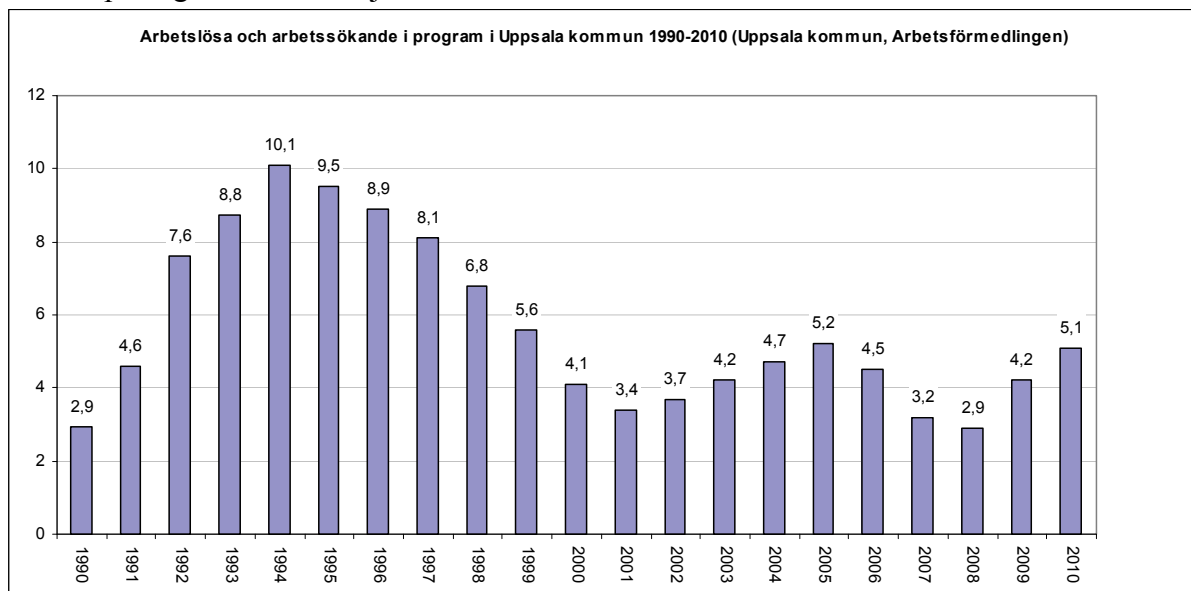
Skolverket använder statistikbaserat meritvärde för hur väl elever uppnår uppsatta mål i årskurs nio. Det genomsnittliga faktiska meritvärdet i Uppsala låg 2010 på 216,8 jämfört med 208,8 i riket. Det är stora variationer mellan olika skolor i kommunen. Flickor har ett högre meritvärde än pojkar i Uppsala. Skolor med fristående huvudmän har ett högre genomsnittligt meritvärde än skolor med kommunal huvudman, 236,3 jämfört med 213,4.

☺ Ekonomiskt bistånd

Att klara sin egen försörjning är en viktig fråga för hållbar utveckling. För personer som av olika anledningar inte kan försörja sig själva kan kommunen bistå med bidrag.

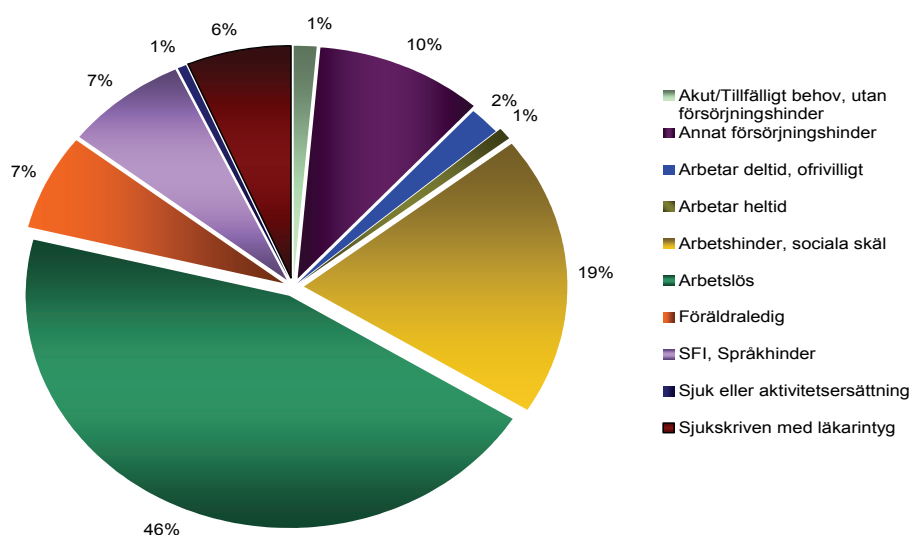

Andelen med ekonomiskt stöd är relativt låg i Uppsala. Från 2008 har det skett en viss ökning av andelen som söker försörjningsstöd. I slutet av 2010 kunde man se att antalet bidragssökande på nytt minskade. Sannolikt är trenden med ökad andel bidragsberoende därmed på väg att vända. Majoriteten av dem som har ekonomiskt stöd är arbetslösa.

Andel arbetslösa har ökat med en procentenhet sedan år 2009.

UAN Uppföljning 2010 - Beviljat bistånd fördelat per orsak och kostnad åldersgrupp 0 - 24 år (n= 37 132 tkr)

Källa: ProCapita

UAK

När det gäller orsaker till socialbidrag utgör de arbetslösa största gruppen, 35 procent för samtliga hushåll. För ungdomar under 25 år är det 46 procent som får försörjningsstöd på grund av arbetslöshet. Den näst största gruppen, 20 procent är hushåll som har arbetshinder, och/eller sociala skäl. Det innefattar personer som har behov av rehabiliterande insatser eller stöd för att bli aktuella för arbetsförmedlingens insatser, och som därmed står längre ifrån arbetsmarknaden. Många som får bidrag har andra skäl än att de saknar arbete. De flesta har inget arbete, men i vissa fall har de aldrig haft arbete och omfattas därmed inte av de generella

trygghetssystemen. Den största gruppen sjukskrivna som får ekonomiskt bidrag saknar sjukpenninggrundande inkomst och är därmed 0-klassade.

☺ Jämställdhet

	Uppsala kommun kvinnor	Uppsala kommun män	Riket kvinnor	Riket män	Uppsala kommun Skillnad	Riket Skillnad
Andel med eftergymnasial utbildning 25-64 år, 2009 (%)	56,8	50,1	41,7	33,5	6,7	8,2
Föräldrapenning, andel uttagna nettodagar, 2009 (%)	74,3	25,7	77,7	22,3	48,6	55,4
Andel förvärvsarbetande, 16-64 år, 2009 (%)	70,6	72,8	73,1	76,2	2,2	3,1
Andel arbetslösa 16-64 år, 2010 (%)	4,5	5,7	6,4	7,3	1,2	0,9
Sammanräknad förvärvsinkomst, medel 20-64 år, 2009 (tkr)	220,5	283,9	225,3	294,7	63,4	69,4
Ohälsotal 16-64 16-64 år, 2010	28,0	20,3	34,9	24,2	7,7	10,7

Tidigare år har jämställdheten i kommunen följts med hjälp av SCB:s jämställdhetsindex. I jämställdhetsindex rangordnades alla kommuner utifrån hur stora eller små skillnaderna mellan könen var i tretton variabler. Sista året indexet gjordes, 2006, var Uppsala kommun den sjunde mest jämställda kommunen i Sverige. Efter 2006 följs några av de enskilda variablerna i indexet för att undersöka jämställdhetens utveckling. Trots att indikatorerna fortfarande visar på tydliga könsskillnader i kommunen, har Uppsala kommun behållit eller förbättrat sin position gentemot andra kommuner sedan indexet gjordes.

Andel med eftergymnasial utbildning

I både Uppsala kommun och riket är andelen kvinnor med eftergymnasial utbildning högre än andelen män. Skillnaden mellan könen ökar för varje år, beroende på att kvinnornas utbildningsnivå ökar mer än männens. I Uppsala kommun var skillnaden 6,7 procentenheter 2009, mot 6,5 procentenheter året innan. År 2009 var kommunen den 38:e mest jämställda av 290. Skillnaden i utbildningsnivå mellan könen är större i riket än i kommunen, och utvecklingen mot ökade könsskillnader går snabbare i riket än i kommunen.

Föräldrapenning

I Uppsala kommun tog kvinnorna ut 74,3 procent av dagarna med föräldrapenning 2009. Trots den stora könsskillnaden placerar sig Uppsala som den 15:e mest jämställda kommunen i uttaget av föräldraförsäkringen. Skillnaden mellan könen minskar med 1-2 procentenheter om året. I riket tog kvinnorna ut 77,7 procent av föräldraförsäkringen 2009. Även där minskar skillnaden, om än sakta.

Ohälsotal

Skillnaderna i ohälsotal mellan könen fortsätter att minska. Under 2010 tog kvinnorna i Uppsala kommun ut 7,7 fler dagar ur socialförsäkringen än män, att jämföra med 8,1 dagar året innan. I riket har skillnaden minskat till 12,4 dagar 2009 till 10,7 dagar 2010. Skillnaden i Uppsala har sjunkit med 43 procent sedan 2002. I riket har skillnaden minskat med 36 procent under samma period.

Andel förvärvsarbete

I Uppsala kommun är andelen förvärvsarbete 2,2 procentenheter lägre bland kvinnor än bland män. I riket är motsvarande nivå 3,1 procentenheter. Lågkonjunkturen efter 2007 har minskat skillnaderna. Detta på grund av att mäns förvärvsfrekvens har minskat mer än kvinnors. Kommunen placerar sig på plats 41 i minst skillnad, en förbättring jämfört med tidigare år.

Medelinkomst

I genomsnitt tjänade män cirka 63 000 kronor mer än kvinnor i Uppsala kommun under 2009. I riket tjänade männen cirka 70 000 kronor mer. Jämfört mot året innan har skillnaden i medelinkomst minskat ganska drastiskt, i Uppsala kommun med 7 000 kronor. Detta på grund av att lågkonjunkturen slagit mer mot män, som har högre förvärvsfrekvens. Männen medelinkomst minskade medan kvinnornas ökade något. Sett mot övriga kommuner placerade sig Uppsala på plats 125 av 290 i inkomstskillnad, en förbättring mot tidigare år.

Trygghet och social sammanhållning

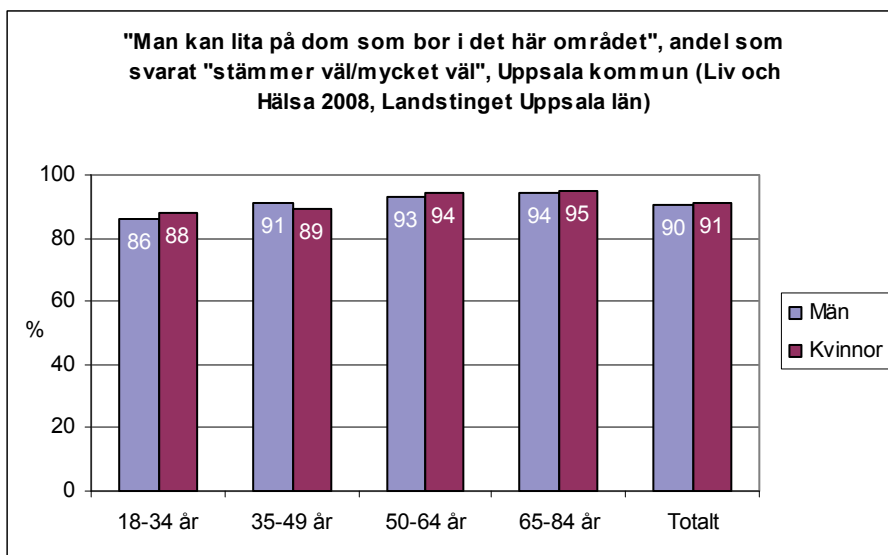
Trygghet är centralt för människors välbefinnande. Trygghet är en subjektiv känsla som inte behöver ha sin grund i faktiskt registrerad brottslighet eller risken att själv bli utsatt för våld. Likväl påverkar tryggheten människors möjligheter och vilja att vara delaktiga i staden. Det är sålunda en viktig välfärdsfråga.

☺ Trygghet och delaktighet för yngre barn och deras föräldrar

Förskolan ska lägga grunden för det livslånga lärandet genom att verksamheten är lustfylld, trygg och lärorik för alla barn. Att förskolan upplevs som trygg av barn och föräldrar är en viktig kvalitetsindikator. De allra flesta föräldrar upplever att de känner sig trygga när barnen är i förskolan. Denna utveckling har varit trygg och stabil sedan 2006. En övervägande majoritet föräldrar upplever att barnen trivs i förskolan (93 procent) och att personalen ger dem god omsorg och fostran. 69 procent av femåringarna i förskolan uppgav 2010 att de tycker det är roligt på förskolan. Motsvarande siffra 2009 var 68 procent.

☺ Trygghet i närmiljön och social sammanhållning

Att känna trygghet i miljön där man bor är viktigt utifrån ett socialt perspektiv. I vilken utsträckning man litar på dem som bor i området ger ett mått på social sammanhållning och tillit.

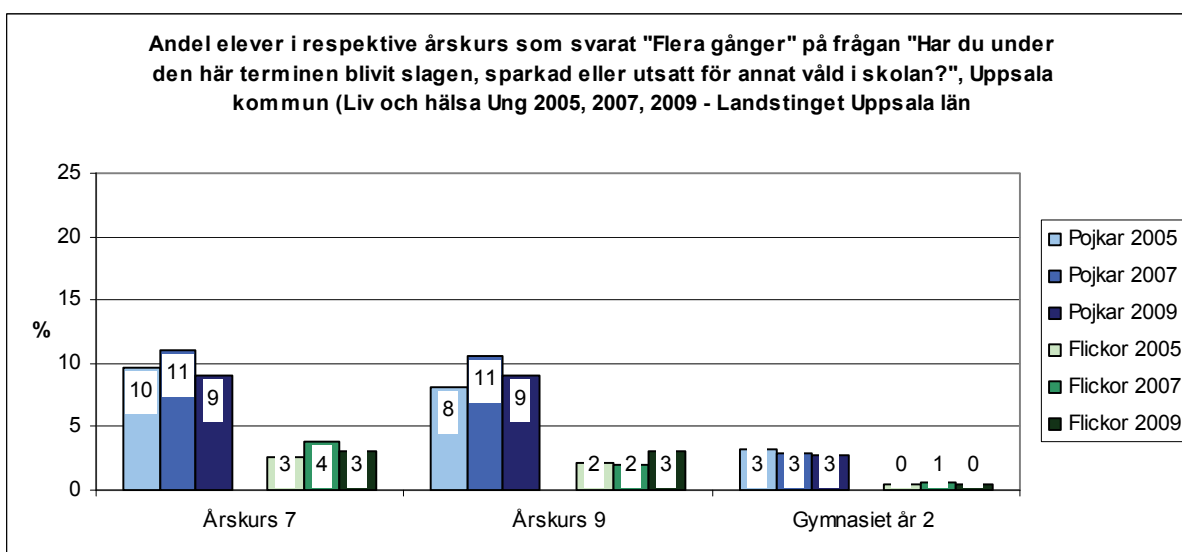

Oavsett ålder så känner de flesta en stor trygghet i det område där man bor. Bland de äldsta åldersgrupperna är upplevelsen av tillit högst, medan den är lägst i den yngsta åldersgruppen.

Medborgarundersökning (SCB) 2010 visar att tryggheten upplevs bättre än i jämförbara kommuner, men inte statistiskt säkerställt högre än tidigare år då Uppsala deltagit, 2005 och 2008. Tryggheten och möjligheten till bostäder bedöms i medborgarundersökningen som en faktor som bör prioriteras för att få ett högre nöjd regionindex på medborgarundersökningen. I övriga frågor, såsom utbildning, arbetsmöjligheter, kommunikationer har Uppsala ett högre index än jämförbara kommuner. Indexet visar att Uppsala är en stad som medborgarna i högre utsträckning kan rekommendera andra att flytta till jämfört med 2008.

☹ Trygghet i skolan

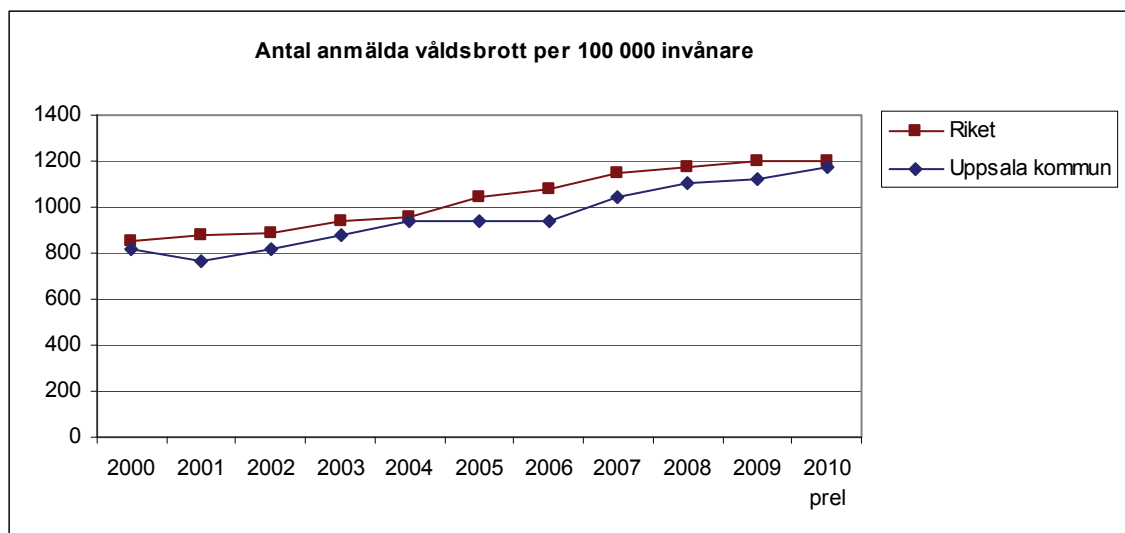
Att känna sig trygg i skolan är en viktig förutsättning för att ta till sig undervisningen. Att komma åt olika former av kränkande behandling i skolan är därför viktigt. Skolan har enligt lag skyldighet att utreda när en elev känner sig kränkt eller mobbad och vidta åtgärder för att det inte ska upprepas.

Pojkar är i större utsträckning utsatta för mobbning. Det är vanligare att mobbning förekommer i grundskolan och nästan en av tio pojkar uppger att de blivit utsatta för mobbning. Det har inte skett någon förändring över tid vad gäller utvecklingen av mobbning från 2005.

⊗ Våldsbrott

Våld i samhället skapar otrygghet och innebär också att individer blir kränkta.

Antalet anmälda våldsbrott har ökat under de senaste åren i riket liksom i Uppsala. Våldsbrotten består framförallt av misshandel. Antalet anmälda brott per invånare har legat något under genomsnittet för riket, men ligger nu på samma nivå. Antalet anmälda fall av barnmisshandel har sedan 2007 fördubblats. Särskilt uttalat är detta i gruppen 0-6 år som ökat med 17 procent jämfört med föregående år. Trenden är liknande i riket.

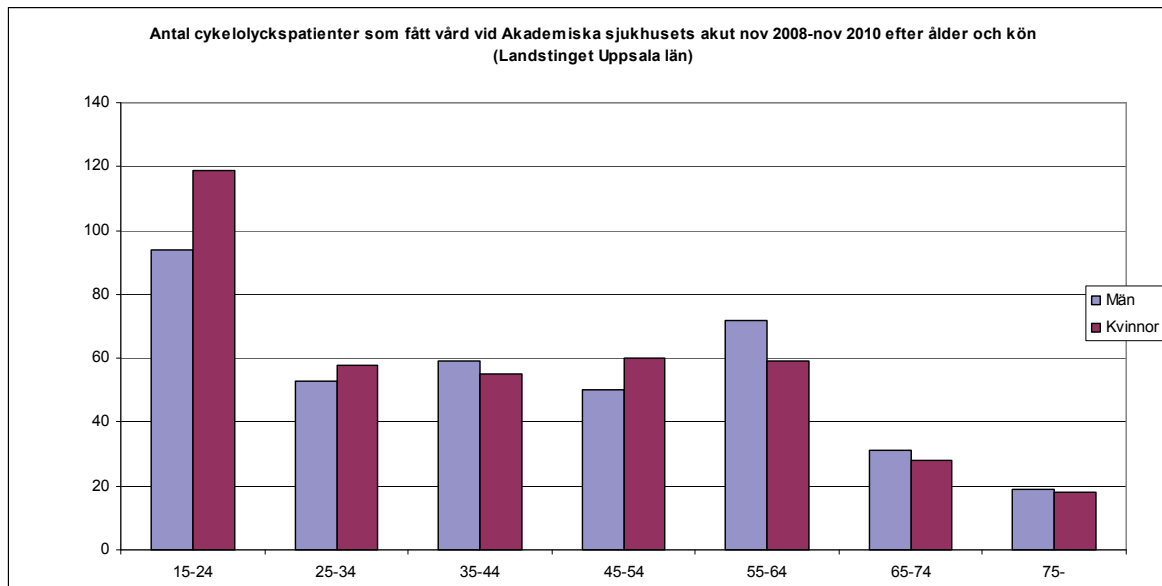
Olycksfall för 65+

Sedan november 2008 registreras alla olycksfall som kommer in till akuten vid Akademiska sjukhuset. Gruppen äldre är överrepresenterade i olycks- och skadestatistiken. Gruppen 65+ står för två tredjedelar av alla dödsolyckor och utgör hälften av alla som behöver sjukhusvård. Den absolut vanligaste anledningen i denna grupp till att man måste söka akutvård är fallolyckor. 78 procent av alla olyckor i gruppen 65+ som söker akutsjukvård vid Akademiska sjukhuset är fallolyckor. Under tiden från november 2008 till september 2010 inkom 2 180 personer i gruppen 65+ till akuten vid Akademiska sjukhuset. Majoriteten av dessa olyckor har skett i Uppsala kommun. Medelåldern på de skadade i denna grupp är 77 år. Kostnaderna för en höftledsfraktur beräknas ligga runt 250 000 kronor, där hälften av kostnaden hamnar hos kommunen. Gruppen äldre kommer att öka kraftigt under närmaste 20-årsperioden, varför förebyggande åtgärder kommer att bli än viktigare.

Även för gruppen 18-64 år är det vanligast med fallolyckor, men där utsätts också en hög andel för olyckor i samband med sporthändelser, följt av trafikolyckor.

Cykelolyckor

Under perioden november 2008 fram till november 2010 skedde 777 cykelolyckor som föranledde uppsökande av vuxenakuten vid Akademiska sjukhuset.

Flest cykelolyckor sker bland de yngsta vuxna i åldern 15-24 år. Det är betydligt fler kvinnor i dessa åldrar som fått vård på grund av cykelolycka jämfört med män i samma ålder. De som i störst utsträckning är utsatta är kvinnor i åldern 20-24 år. Störst andel cykelolyckor sker i maj, juni och augusti och därefter i oktober.

Hälsa

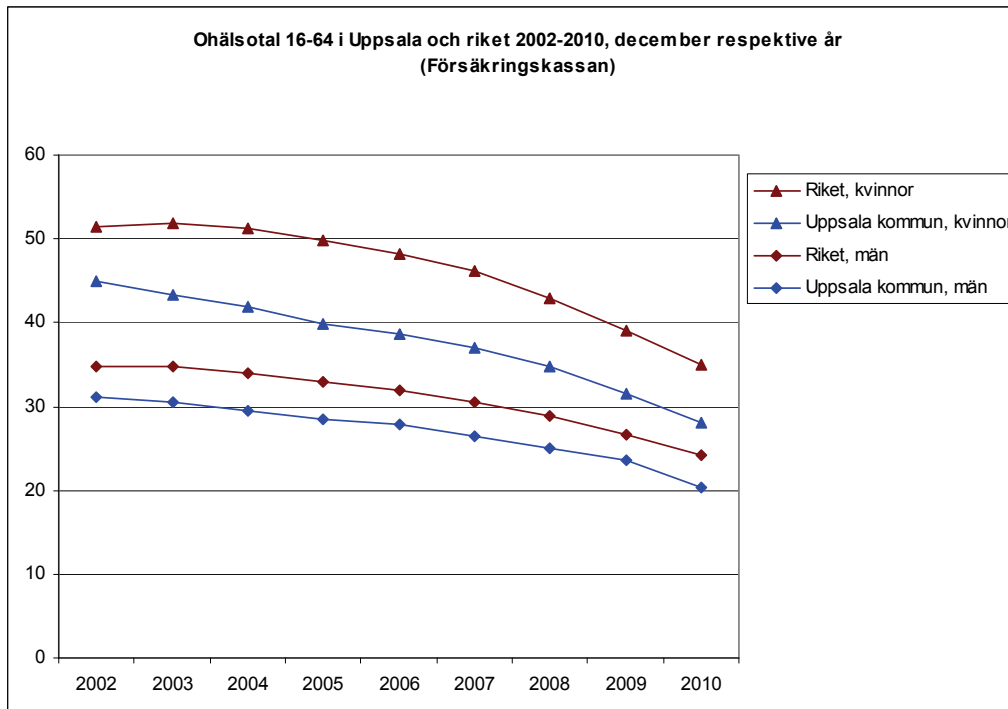
God hälsa hos medborgarna är en viktig förutsättning för hållbar utveckling och har samband med tillväxten. Den upplevda hälsan har visats ha ett starkt samband med sjukdom och framtida dödlighet.

Det allmänna hälsotillståndet i Uppsala har förbättrats från 2000 till 2008 enligt Landstingets kartläggningar av liv, hälsa och levnadsvanor. Framförallt är det kvinnors hälsa som har förbättrats och det är nästan ingen skillnad mellan könen. De äldre grupperna har en sämre hälsa än de yngre. Sämst hälsa har den äldsta gruppen kvinnor.

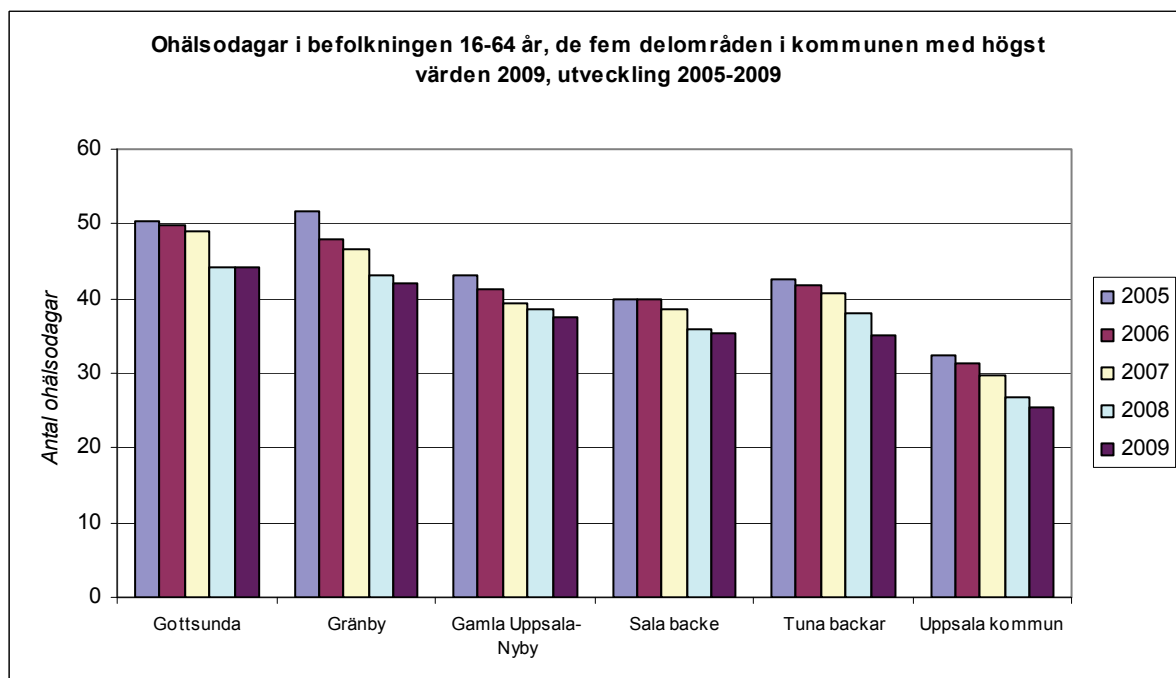
☺ Ohälsotal

Ohälsotalet visar det antal dagar då medborgarna får ersättning från samhällets sjukförsäkringar, ställt i relation till antalet personer som omfattas av försäkringen.

Ohälsotalen har stadigt minskat sedan sen början av 2000-talet både i Uppsala och i riket. Kvinnor har fler ohälsodagar än män, även om kvinnors ohälsa minskat i snabbare takt.

Ohälsotal i olika delområden

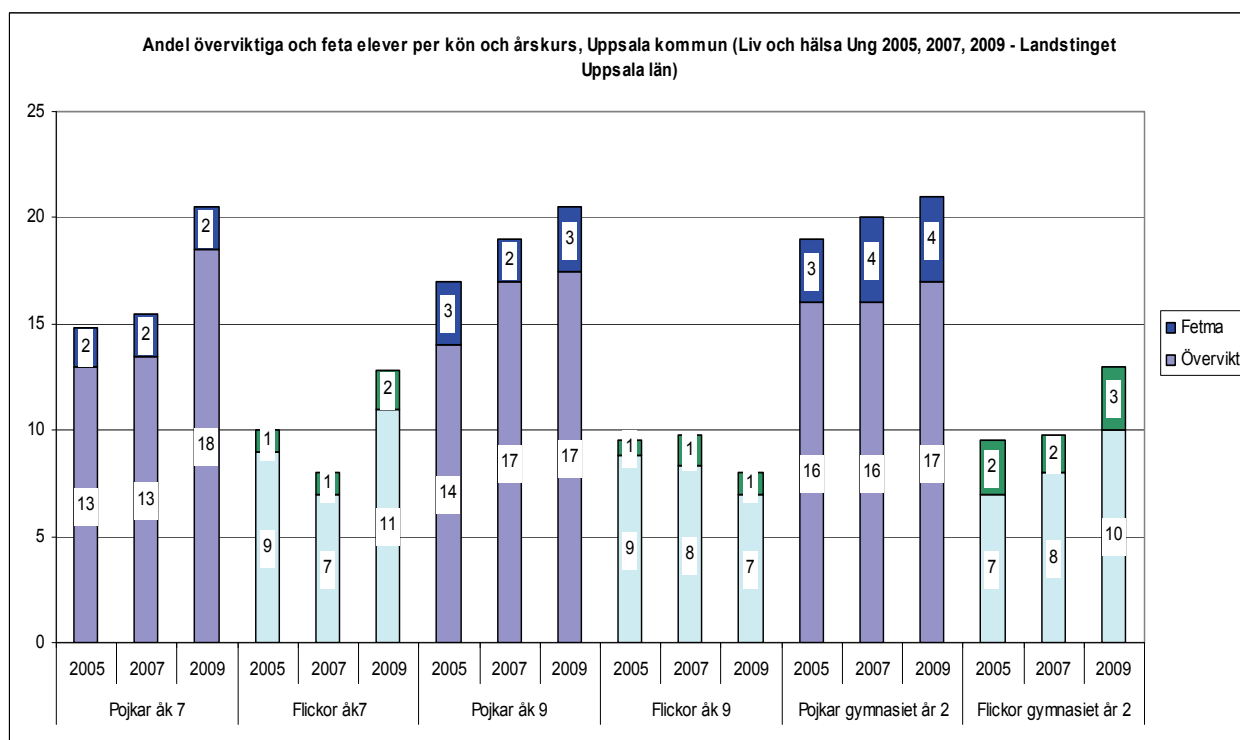

Totalt sett har antalet ohälsodagar gått ner sedan 2005. I samtliga delområden har det skett en minskning, men minskningen har gått i snabbare takt i områden som redan 2005 låg på en låg nivå. Områden med höga ohälsotal har runt 10 fler ohälsodagar än genomsnittet. I områden som Sunnersta, Norby, Flogsta, Fålhagen är antalet ohälsodagar runt 15, medan de områden med högst antal ohälsodagar ligger på drygt 40 dagar.

⊗ Övervikt och fetma

Fetma och övervikt är en stark riskfaktor för förlorade friska levnadsår. Andelen med fetma har fördubblats under senaste 20 åren. Fetma ökar risken för högt blodtryck, hjärt-kärlsjukdom, stroke och diabetes typ 2.

Eftersom fetma är svår att bli av med är det bra att försöka förebygga den genom att behålla en normalvikt under hela livet. Risken att förbli överviktig är stor om man blir det som barn. Sju av tio överviktiga barn i åldern 10-13 år blir överviktiga även som vuxna. Att förebygga att barn blir överviktiga är en faktor som kan påverka utvecklingen. En trolig orsak till utvecklingen är att den fysiska aktiviteten har minskat liksom att matvanorna har förändrats.

Andelen överviktiga och feta ungdomar har ökat i samtliga grupper utom bland flickor i årskurs 9 i Uppsala. I den vuxna befolkningen har övervikten och fetman ökat sedan 2000 då befolkningsundersökningar på läns- och kommunnivå påbörjades. Runt 12 procent av Uppsalas vuxna befolkning är feta, lika vanligt hos män som hos kvinnor. Övervikt är vanligare bland män.

Utmaning

Uppsalas medborgare har goda förutsättningar för en socialt hållbar utveckling. Det finns dock frågor som behöver vidareutvecklas för att ta ytterligare ett kliv framåt. En mycket viktig faktor är att resultaten i skolan förbättras och att fler elever blir godkända oavsett vilken

skola man går på. Behörighet till gymnasiet är en viktig förutsättning för att senare i livet komma in på arbetsmarknaden. I detta sammanhang kommer ökad samverkan mellan olika aktörer att krävas för att skapa möjligheter för alla att delta på arbetsmarknaden. Det krävs satsningar på såväl skolans innehåll som ett systemiserat arbete vad gäller trygghet för alla barn för att målen ska nås. Vikten av tidiga och hälsofrämjande insatser kan påverka såväl de äldres hälsa genom att skjuta fram sjukligheten såväl som att påverka barnens långsiktiga utveckling. Därför är dessa frågor viktiga att belysa och diskutera för att kunna påverka utvecklingen i en positiv riktning.

Ekologiskt hållbar utveckling

Uppsala kommun ska kännetecknas av ett ansvarsfullt resursutnyttjande av våra gemensamma naturresurser i all sin verksamhet, i allt sitt sätt att påverka samhällsutvecklingen och i allt samarbete med andra. Vi ska säkra en miljö som främjar folkhälsa, biologisk mångfald och som motverkar klimatförändringar. Allt som utvinns ur naturen ska användas, återanvändas, återvinnas eller slutligt omhändertas med minsta möjliga resursförbrukning.

Källa: Uppsala kommuns policy för hållbar utveckling 2008.

På väg i positiv riktning

Kollektivtrafiken ökar och är på god väg mot den eftersträlvade fördubblingen till 2020. Partikelhalterna har minskat på Kungsgatan. Insamlingen och återvinningen av avfall går i de flesta fall i rätt riktning och hushållens vattenanvändning minskar.

På väg i negativ riktning

De totala utsläppen av växthusgaser visar en tendens att öka, fast de borde minska kraftigt. När det gäller kvävedioxidhalterna har luften i centrum blivit sämre. Få sjöar och vattendrag har idag god status.

Ingen förändring

Utsläppen av växthusgaser per invånare har minskat sedan 1990. Utvecklingen har dock avstannat det senaste decenniet. Kvaliteten på grundvattnet är bra, men uttaget av naturgrus borde minska. Andelen kravgodkänd åker- och betesmark har ökat marginellt men det är ändå långt kvar till det regionala målet. Andelen skyddad mark har ökat något, men borde öka mer. Stadens grönområden är viktiga för Uppsalaborna och bör utvecklas mer.

Utmaning

En stor utmaning idag och för lång tid framåt är klimatet. FN:s vetenskapliga klimatpanel bedömer att utsläppen måste minska kraftigt. Till 2050 måste de i princip upphöra, för att undvika en klimatkatastrof. Uppsala kommun har antagit utmaningen med mål i nya översiktsplanen i linje med FN:s bedömning.

Kommunens långsiktiga mål är att främja omställningen till ett resurssnålt och klimatneutralt energisystem. De totala utsläppen av växthusgaser bör senast 2050 vara maximalt 0,5 ton per

invånare. För att nå målen måste dock Uppsala kraftigt öka takten i arbetet, särskilt inom trafiksektorn. De sista årens ökning av kollektivtrafiken har ännu inte inneburit att den vunnit marknadsandelar gentemot biltrafiken. Om vi inte klarar av att minska våra utsläpp kommer det att minska våra möjligheter att klara ekonomisk och social hållbarhet.

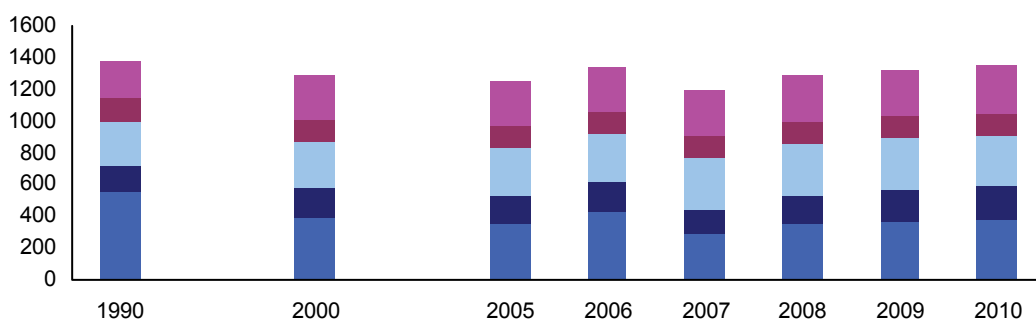
En tätt bebyggd stad är på många sätt hållbarare än en utspridd. Det är till exempel lättare att på ett hållbart sätt ordna kollektivtrafik, avlopp och avfallshantering. Mer trafik leder dock till problem med dålig luft, buller och vibrationer. Bilarna tar också plats i anspråk, både när de är i rörelse och står stilla. För att den täta staden ska bli hälsosam och attraktiv är det därför viktigt att trafiken i centrum begränsas. För att detta inte ska påverka tillgängligheten krävs en kraftig satsning på kollektivtrafiken.

En växande stad medför också ett ökat tryck på mark och vatten. Men även ett ökat behov av parker och naturområden för friluftsliv. Att värna de vattenresurser vi har blir också allt viktigare. Att arbeta med dessa behov så att även den biologiska mångfalden gynnas är ytterligare en utmaning

Utsläpp av växthusgaser

De svenska utsläppen av växthusgaser har minskat med 17 procent mellan 1990 och 2009, från 72 till 60 miljoner ton. De totala globala utsläppen av växthusgaser fortsätter dock att öka i en allt högre takt. Under 2000-talet har utsläppen från fossila bränslen ökat med 30 procent. Prognoser visar på fortsatta ökningar. Om inte utsläppen kraftigt minskar, kommer de klimatförändringar som följer att ge mycket allvarliga effekter på livsmedelsförsörjning och samhälle. FN:s klimatpanel bedömde år 2007 att de globala utsläppen måste börja minska senast inom tio år, för att mot mitten av århundradet i princip ha upphört.

☉ Totala utsläpp av växthusgaser

Uppsalabornas långväga resande
 Utsläpp från aktiviteter inom kommungränserna:
 Icke-energi/övriga utsläppskällor
 Trafik
 El, kyla, ånga
 Uppvärmning, inkl el för värme
 Utsläpp av växthusgaser, Uppsala kommun (tusen ton koldioxidekvivalenter, CO₂e).

Källa: bearbetade data från Energimyndigheten, SCB, SMED/NV, Björklinge Energi, Bionär och Vattenfall samt kommunen själv.

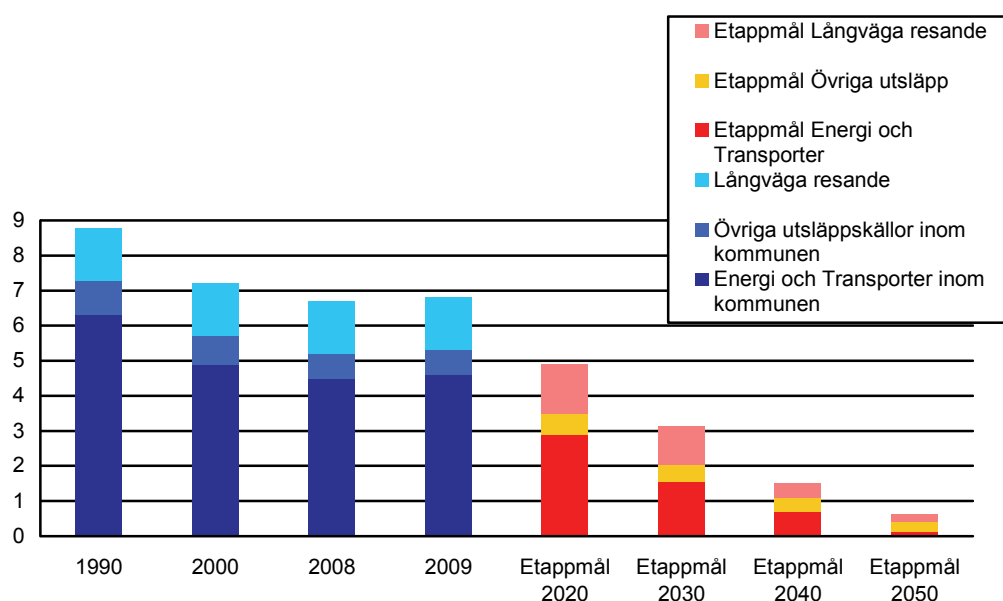
OBS: För Trafik och Icke-energi år 2009-10 har värdena för 2008 använts. Värden finns för långväga resande 2000 och 2007-08, övriga är skattade.

Utsläppen av växthusgaser i Uppsala har ökat de senaste åren och skattas 2010 till att vara tillbaka på samma nivå som 1990, knappt 1 400 tusen ton. Utsläppen sjönk från 1990 till 2000 och 2005 till 1 300 respektive 1 250 tusen ton, detta tack vare en ökad andel bibränsle i fjärrvärmens och snabb utfasning av oljeuppvärmning. Utsläppen från transporter och arbetsmaskiner, samt Uppsalabornas utrikes semesterresor med flyg ökade med närmare 20 procent till 2008, då senaste mätdata finns för samtliga sektorer. Utsläppen från elanvändning och uppvärmning ökade 2010 eftersom mer el producerades lokalt i Vattenfalls kraftvärmeanläggning. Denna el ger idag mer utsläpp per kilowattimme än den genomsnittliga elen i Norden. Vattenfall kommer att fasa ut torven som bränsle inom de närmaste tio åren, vilket innebär att de lokala utsläppen på sikt blir mycket små. Anslutning till fjärrvärme är ett viktigt medel för elproduktion och energihushållning i staden, samt för att undvika elberoende uppvärmningssystem.

År 2008 stod uppvärmningen, transporterna och det långväga resandet för vardera en fjärdedel av de totala utsläppen. Uppvärmningens andel har minskat betydligt och transporternas andel ökat jämfört med 1990. Fjärrvärmens (torveldning), personbilarna och utrikes semesterflyg står för de största utsläppen inom dessa områden. Bland de övriga utsläppen, det vill säga från jordbruk, industriprocesser, avfall och avlopp samt lösningsmedel, står jordbruket för de största utsläppen. De kommer från markanvändning, gödsel och idisslare. Utsläppen av fluorerade gaser har ökat betydligt under 2000-talet.

I sammanställningarna av växthusgasutsläppen finns inte utsläppen till följd av vår konsumtion med, det vill säga de utsläpp som sker vid produktion och distribution av livsmedel, varor och industriprodukter utanför våra gränser. SBC:s beräkning för Sverige visar att dessa utsläpp har ökat och idag är de större än de nationella. För Uppsalas del bör situationen vara liknande. Det innebär att till Uppsalas cirka 1 400 tusen ton växthusgaser, ska det läggas minst lika mycket till.

⊗ Utsläpp av växthusgaser per invånare

Förklaringar :
* Långväga resande

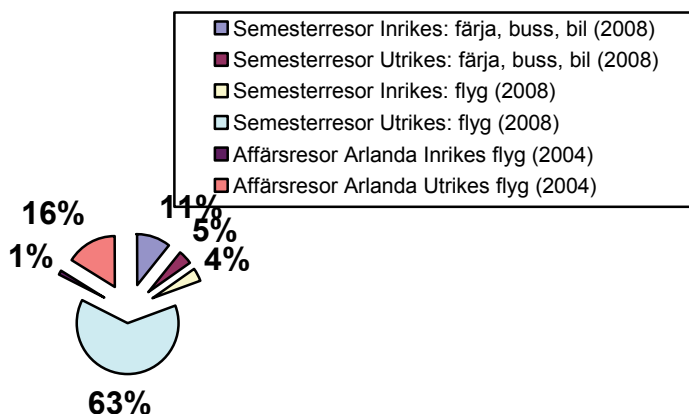
* Etappmål

* Övriga utsläppskällor inom kommunen * Etappmål
* Energi och transporter inom kommunen * Etappmål.

Utsläpp av växthusgaser per invånare, Uppsala kommun (ton koldioxidekvivalenter, CO₂e).
Källa: bearbetade data från Energimyndigheten, SCB, SMED/NV, Björklinge Energi, Bionär och Vattenfall, samt kommunen själv.

De svenska utsläppen av växthusgaser 2009 var 6,4 ton per person. Det är en minskning med 24 procent från 1990. Sveriges utsläpp per invånare är bland de lägsta i EU. Sveriges utsläpp är dock betydligt högre jämfört med många utvecklingsländer. Där är utsläppen på 1–3 ton per invånare. Lägg utrikesresor till kan den svenska totalen skattas till cirka 7,3 ton. Uppsalas jämförbara utsläpp per invånare var 1990 cirka 8,8 ton. Åren 2005–2009 beräknas de ha minskat till 6,8 ton, eller med dryga 20 procent. I huvudsak förklaras det av en dubbelt så hög befolkningstillväxt i Uppsala mot i Sverige, eftersom Uppsalas faktiska utsläpp inte har minskat jämfört med 1990. Omställningstakten är alltså högre i Sverige som helhet. Utsläppen per invånare har i princip legat still sedan 2000. Minskningstakten har nästan upphört. För att nå nödvändiga klimatmål måste minskningstakten öka väsentligt framöver.

⊗ Uppsalabornas långväga resande

Klimatpåverkan från Uppsalabornas semester- och affärsresor.

Källa: bearbetade data från Resurs AB och Arlanda flygplats samt Nätverket för transporter och miljö.

Beräkningar av Uppsalabornas fritids- och semesterresor utanför kommunen i Sverige och utlandet (2008), samt affärsresor med flyg från Arlanda (2004), visar att klimatpåverkan från dessa är i storleksordningen 286 tusen ton växthusgaser. Utrikes semesterflyg är den största utsläppskällan med 180 tusen ton. Det kan jämföras med utsläppen från biltrafiken inom kommunen som ger upphov till ungefär lika mycket, 184 tusen ton växthusgaser. Räknet per invånare var utsläppen lika stora 2000 som 2008, 1,5 ton. Utsläppen från inrikes semester med bil och flyg minskade mellan 2000 och 2008, medan utrikes semesterflyg ökade.

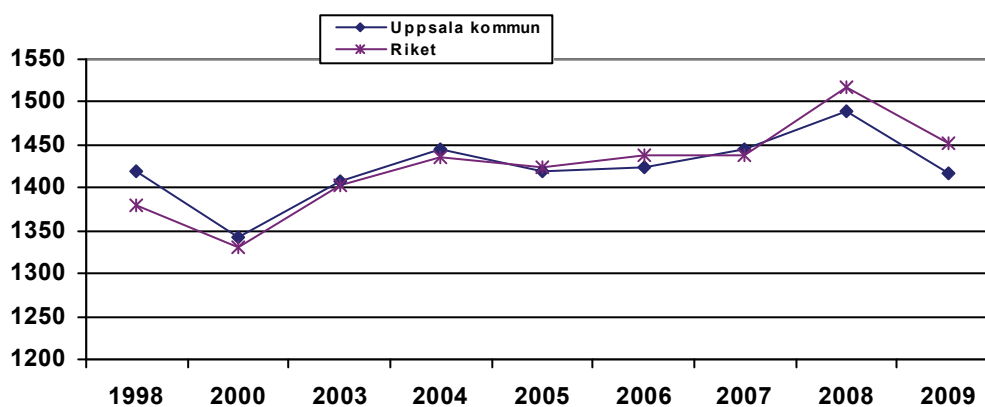
Klimatneutralt Uppsala 2050

Det långsiktiga målet är att främja omställningen till ett resurssnålt och klimatneutralt energisystem. Klimatutmaningen i Översiktsplan 2010 är att 2030 ska Uppsala vara på väg mot klimatneutralitet. De totala utsläppen av växthusgaser från energisektorn och övriga utsläppskällor samt långväga resande bör senast år 2050 vara maximalt 0,5 ton per invånare. I figuren visas historiska och nutida utsläpp per invånare och hur dessa måste minska etappvis per årtionde utgående från dagens (2008) utsläppsnivå för att nå 0,5 ton per invånare 2050. Vi har här förutsatt att utsläppen från trafik, el och värme i princip kan bli noll till 2050. Detta för att kunna utnyttja det eventuella utsläppsutrymme som finns på 0,5 ton per invånare för framförallt jordbruk och utrikesflyg. Den totala minskningen per invånare från 2008 till 2020 blir då cirka 30 procent, till 2030 dryga 50 procent, till 2040 cirka 77 procent och till 2050 cirka 90 procent per invånare.

Tillgänglighet, rörlighet och miljö

Kommunen har i Översiktsplan 2010 fattat beslut om inriktningsmål för resandeutvecklingen för att nå mål om tillgänglighet, säkerhet, hälsa och miljö. Planen är att till år 2030 minska biltrafikens andelar successivt som en följd av åtgärder för att öka kollektivtrafikens konkurrenskraft. Inriktningsmålen ska uppnås samtidigt som stadens invånarantal ökar. För det behövs två parallellt tillämpade strategier. Den ena är samordnad bebyggelse- och trafikplanering för att successivt öka kollektivtrafikens framkomlighet och konkurrenskraft. Men enbart fysiska åtgärder räcker inte för att uppnå en fördubblad kollektivtrafikandel. De måste kompletteras med en strategi för beteendepåverkan genom ökad kund Anpassning av kollektivtrafiken, information, marknadsföring och särskilda kampanjer med hållbart resande i fokus men troligen också av mer ingripande påverkan genom regleringar och ekonomiska styrmedel.

☺ Vägtrafik

Riket, körsträcka (mil) per bil
Uppsala kommun, körsträcka (mil) per bil
Körsträcka per år och bil ägd av Uppsalabor, Uppsala
Kommun och riket, 1998–2009 (mil). Källa: SCB.

Vägtrafiken svarar för en stor och ökande del av Sveriges och Uppsalas klimatpåverkan. Lastbilstransporterna ökar eftersom allt fler av de varor vi konsumerar produceras långt borta. De största utsläppen står dock personbilar för, alltså våra egna resor. De bilar som rullar i Sverige är tyngre och har starkare motorer än i övriga Europa. Det ger en hög förbrukning av bensin och diesel. Andelen tunga bilar var 1998 bara några få procent, både i Uppsala och i Sverige. År 2009 hade de ökat till 20 procent. Samtidigt halverades nästan andelen lätta bilar till 22 procent.

Körsträckorna per Uppsalabil minskade 2009, efter att ha ökat under hela 2000-talet. Samtidigt har den genomsnittliga bränsleförbrukningen för bilar i riket och Uppsala minskat de senaste åren. Nybilsförsäljningen av etanolbilar har minskat, under det att snåla dieselbilar har fördubblats i Uppsala 2010. Fyra av tio nya bilar som köptes i Uppsala och i riket under 2010 var en miljöbil. Det totala antalet miljöbilar i trafik är dock fortfarande under 10 procent. Det återstår att se om dessa positiva förändringar i Uppsalas bilpark får genomslag på de totala utsläppen av växthusgaser i kommunen, eller om minskad bränsleförbrukning äts upp av ökad trafik.

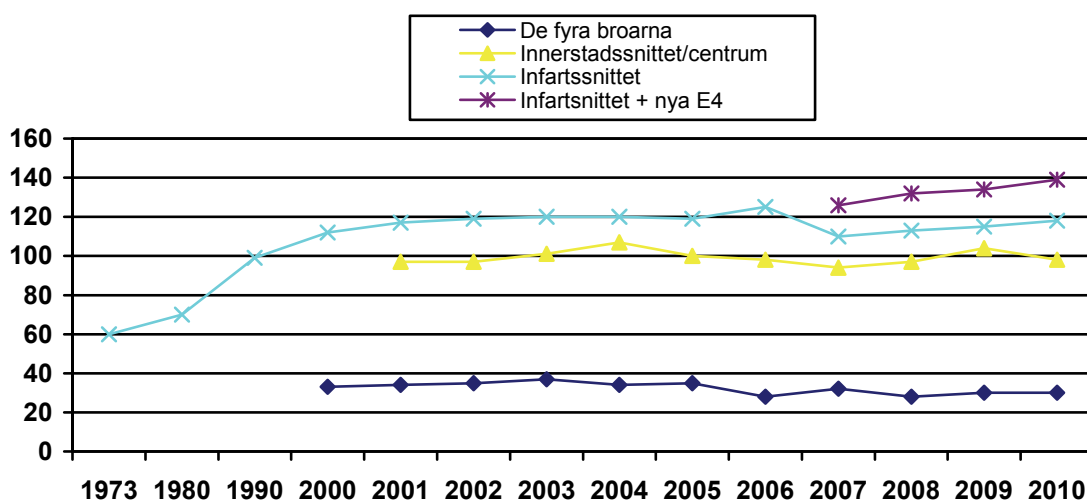

Dieslbilar är energieffektivare än bensinbilar, men har större utsläpp av kväveoxider. Det gör att växthusgaserna minskar, men det blir svårare att klara hälsa och miljö kvalitetsnormerna för kväveoxider.

I Uppsala fanns 311 bilar per tusen invånare år 2009, ägda av fysiska personer. Inräknat de som ägs av juridiska personer fanns 381 bilar per tusen invånare. Andelarna har minskat sedan 2006. Detta beror på minskat bilinnehav i staden. Det är färre som har bil av dem som bor i staden (272) än utanför (428). Högst är bilinnehavet på landsbygden (463) och i de mindre tätorterna. De orter som trafikeras av Upptåget har färre bilar per invånare än övriga tätorter utanför staden.

Personbilar stod för 68 procent av utsläppen från vägtrafiken i Uppsala 2008. Tunga lastbilar stod för 15 procent och lätta lastbilar för 11 procent. De lätta lastbilarnas andel ökar stadigt.

Utsläppen från arbetsmaskiner 2008 var 53 000 ton, vilket är mer än utsläppen från tunga lastbilar. Det är en relativt stor utsläppskälla som har vuxit kraftigt.

Infartssnittet + nya E4
 Infartssnittet
 Innerstadssnittet/centrum
 De fyra broarna

Infartssnittet: Summan av in- och utflödena över infarterna till staden.

Infartssnittet + nya E4: ovanstående plus trafikflödet på nya E4:an tillagt. Åren 2009 och 2010 skattat värde för E4 (ny räkning 2011).

Innerstaden: Summan av in- och utflödena över tolv snitt inom ett område avgränsat av Luthagsleden–Kungsgatan–Strandbodgatan–Munkgatan–Drottninggatan–Kyrkogårdsgatan.

De fyra innerstadsbroarna: Islandsbron, Nybron, S:t Olofsbron och Haglunds bro. År 2006 var Nybron avstängd. Trafikflödet var därför lägre detta år än vad som annars skulle ha varit fallet.

Trafikflöden för olika »trafiksnitt« (tusentals fordon per veckomedeldygn). Källa: Gatu- och trafikkontoret, Uppsala kommun.

Kommunen och Trafikverket gör trafikmätningar i Uppsala. Det är en stadig ökning av trafikflödena på det yttre infartssnittet och nya E4:an. Trafiken ut och in till innerstaden varierar årligen, men ligger i huvudsak stilla. Den mest centrala trafiken, över de fyra centrala broarna, minskar.

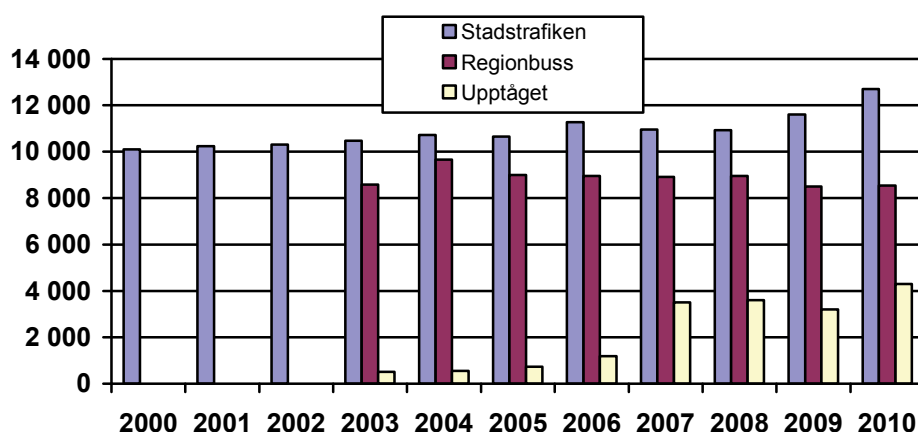
☺ Kollektivtrafiken

Ur ett samhällsperspektiv är kollektivtrafiken ett viktigt medel i arbetet för ett långsiktigt hållbart transportsystem. Den bidrar till att det blir färre trafikolyckor, mindre miljö- och hälsoproblem samt mindre trängsel i våra städer.

Stadstrafiken kör nästan till hälften på biogas. Både stadstrafiken och regiontrafiken har tydliga mål och åtgärder för att bli fossilbränslefria till 2020. Banverket ser till att både SL och UL kör sina tåg på förnybar el. Det viktigaste är dock att öka andelen som åker kollektivt. Kollektivtrafikens samlade utsläpp av växthusgaser är mindre än 10 procent av biltrafikens utsläpp i Uppsala.

Utpendlingen har ökat från Uppsala till Stockholm. Män pendlar i större omfattning än kvinnor. Kommunens resvaneundersökningar visar att hälften av mäns resor görs med bil, medan två tredjedelar av kvinnors resor görs med buss, cykel och till fots.

Av de bilresor som de boende i staden gör, var 37 procent kortare än tre kilometer (41 procent 2005) och 60 procent var kortare än fem kilometer (62). resor som beroende på ärende skulle kunna lämpa sig för gång, cykel eller buss. I undersökta områden utanför staden är 30 procent av bilresorna under fem kilometer (33 procent 2005).

Antal (tusental) resenärer i kollektivtrafiken 2000–2010. Källa: Upplands lokaltrafik, och Gatu- och trafikkontoret.

Resandet med Upptåget har ökat kraftigt sedan körsträckan förlängdes till både Arlanda och Upplands Väsby i augusti 2007. Antal påstigande har ökat från 510 000 år 2003 till 3 200 000 år 2009 och 4 300 000 år 2010. En stor del av ökningen kan förklaras av att fler Knivstabor började åka med Upptåget istället för SJ:s Stockholmsspendel. Det totala resandet med regiontrafiken ökade igen, efter att ha minskat under 2009.

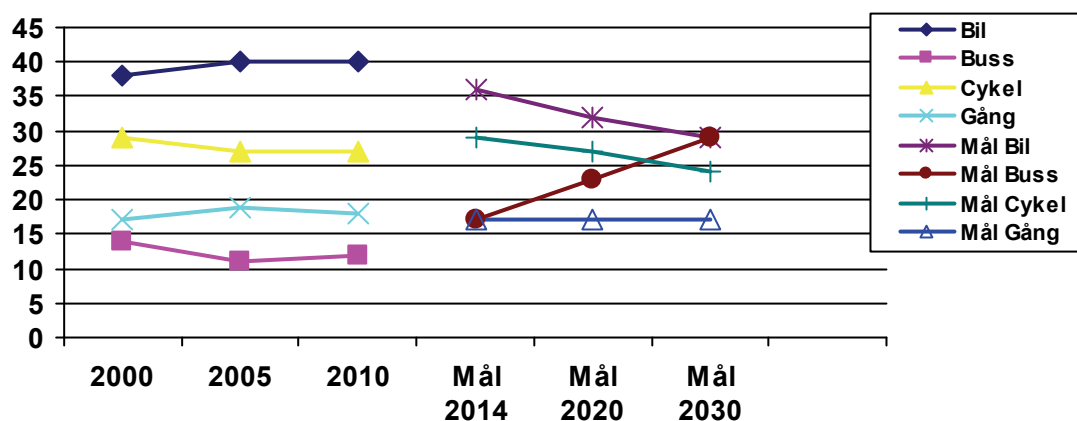
Resandet med stadstrafikens bussar ökade med 6 procent 2009 och 9 procent 2010. Det är en god början till att nå kommunens mål att fördubbla antalet resor från 2008 till 2020, och fördubbla resandandelen till 2030.

☹ Cykel och cykelvägar

Uppsala upplevs av många som en cykelstad. Andelen resor som skedde med cykel 2010 var 26 procent i hela kommunen och 28 procent i tätorten. Kvinnor cyklar i högre utsträckning, andelen var 28 procent jämfört med 24 procent för män. I innerstaden är studenter och ungdomar mellan 18-24 de flitigaste cyklisterna med en andel på 40 respektive 41 procent.

Enligt en återkommande enkät tyckte fler uppsalabor 2010 att skötseln av cykelvägarna och trafiksäkerheten på dessa var bra jämfört med 2008. Samma enkät visade att man ansåg att tillgången till gång- och cykelvägar var bättre. Vid en undersökning som Uppsala studentkår gjorde under året framkom också att många förbättringar skett sedan 2007, men att det finns ett missnöje med cykelvägnätets kontinuitet och underhåll.

Resande med olika färdssätt

Förklaringar:

Andelar för olika färdssätt (procent) i området Uppsala stad, Storvreta samt Bälinge-Lövstalöt, olika år.
Källa: Resvaneundersökningar Gatu- och trafikkontoret respektive kommunens översiktsplan för målen.

Det räcker inte bara med att antalet resor med kollektivtrafiken ökar för att det ska bli en miljöförbättring. Kollektivtrafikens marknadsandelar måste öka jämfört med bilresandet. Resvaneundersökningar har gjorts 2000, 2005 och 2010 av kommunen i samma områden: staden, Storvreta och Bälinge-Lövstalöt. Dessa visar att andelen bilresor har ökat och andelen resor med buss och cykel har minskat. Ser vi bara till Storvreta ökade bilresorna, bussresorna låg stilla, men det tillkom fler tågresa. Bussresandet i Bälinge-Lövstalöt minskade från 20 till 14 procent.

Åren 2005 och 2010 jämfördes också områdena längs väg 282 ut till Almunge samt Rasboområdet. Här ökade också bilresorna, både i glesbygd och tätorter. Anmärkningsvärt är att bussresorna minskade markant i tätorterna längs väg 282.

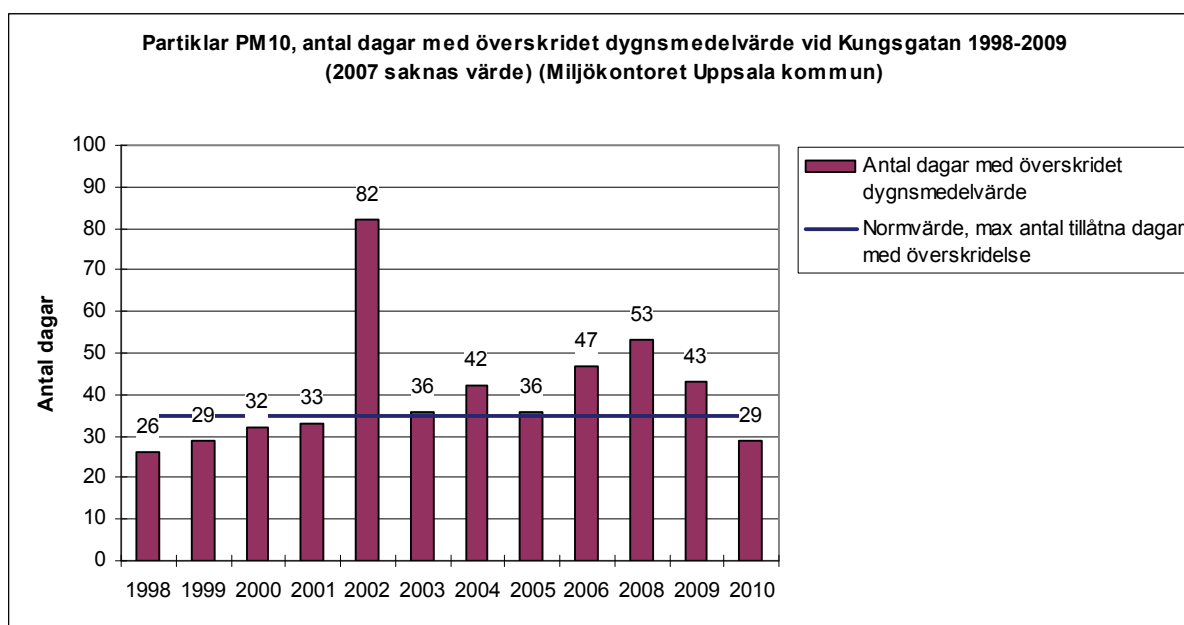
Luften i centrum

Mätningar av luftkvaliteten på Kungsgatan har under flera år visat på förhöjda halter av partiklar och kvävedioxid. Även andra gator i stadskärnan har försämrade luftkvalitet. Att just stadskärnan drabbas beror på kombinationen av biltrafik och tät bebyggelse. De nationella miljö kvalitetsnormerna anger gränserna för tillåtna luftföroreningar. Gränserna är satta så att människor inte ska utsättas för större hälsorisker.

☺ Partiklar

Luftens innehåll av små partiklar betecknas som PM10 (mindre än $10\mu\text{m} = 0,01\text{ mm}$). Förhöjda partikelhalter ger bland annat ökade luftvägsbesvär hos personer med astma. Den största andelen består av partiklar som slits upp från vägbanan av dubbdäck, men de kommer också från slitage av bromsar, däck och avgaser.

För att minska partikelhalterna infördes dubbdäcksförbud på delar av Kungsgatan och Vaksalagatan i oktober 2010. Hastigheten i centrum sänktes också under året till 30 km/h. Partikelhalterna minskade under året och för första gången sedan 2001 överskreds inte miljö kvalitetsnormen på Kungsgatan. Dubbdäcksförbudet, och den minskning av trafiken detta lett till, var en orsak till de lägre partikelhalterna. Den snörika vintern kan också ha spelat in eftersom slitaget av däcken minskar när det är snö eller fukt på vägbanan.

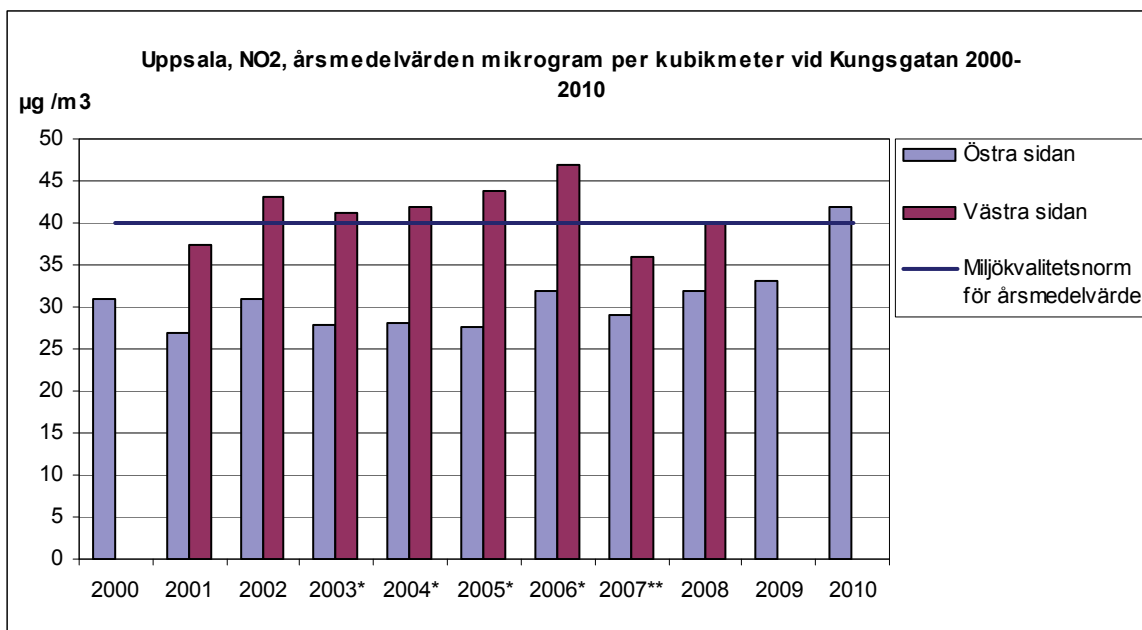

Anmärkning: Enligt miljö kvalitetsnormen är det tillåtet att överskrida 50 µg/m³ max 35 dagar per år. År 2007 gjordes mätningar endast del av året varför dessa inte tagits med.

⊗ Kvävedioxid

Kvävedioxiden i tätortsluften kommer främst från trafiken. Kvävedioxid ger bland annat ökad känslighet i luftvägarna, bidrar till övergödning och att marknära ozon bildas.

Den kalla vintern har också påverkat halterna av kvävedioxid. Men här har påverkan i stället varit negativ. Kylan kan leda till att luftcirkulationen minskar, vilket ger ökad halt kvävedioxid. Från att ha varit relativt konstant de senaste fyra åren ökade antalet överskridanden av dygnsmedelvärdet drastiskt 2010. Enligt miljö kvalitetsnormen får gränsen på 60 mikrogram/m³ inte överskridas mer än 7 dygn per år. År 2009 överskreds den 9 dagar och 2010 hela 40 dygn. Även miljö kvalitetsnormen för årsmedelvärdet på 40 µg/m³ överskreds något. Förutom kylan kan en bidragande orsak vara det ökade antalet dieslbilar, både vanliga och miljöbilar (snåla dieslar).

Anmärkning: Från och med 2009 mäts halterna av kvävedioxid kontinuerligt. Detta innebär bland annat att även dygnsmedelvärdet mäts. Mätningen sker dock bara på en sida av Kungsgatan.

Resursanvändning

Att värna om rent grundvatten är viktigt för vår vattenförsörjning. Utströmmande grundvatten står också för större delen av vattnet i våra sjöar och vattendrag. Genom att värna våra sjöar bevarar vi livsmiljöer för växter och djur och skapar också bra miljöer för rekreation. Även de grönområden vi har i och kring staden är viktiga som platser för rekreation och biologisk mångfald.

☺ Grönområden

Stadsskogen är viktig för Uppsalas stadskärna. Utan den skulle stora delar av invånarna sakna ett större friluftsområde inom gångavstånd. Närheten till grönområden varierar dock mellan olika områden. Till exempel var andelen barn som har en lekplats inom 300 meter 79 procent i Flogsta men bara 35 procent i innerstaden 2009.

Lite längre ut från stadskärnan finns det fler friluftsområden, totalt 15 stycken med en sammanlagd yta på cirka 50 kvadratkilometer. Med 32 mil uppmärkta vandringsleder, 7 mil motionsspår, 11 mil skidstigar och 4 mil ridstigar i och utanför friluftsområdena finns det gott om möjligheter till fysisk aktivitet. Det finns 16 friluftsbad i kommunen, men det saknas ett mer lättillgängligt bad med mer central placering i staden.

En enkät 2010 visade att betyget för tillgången till parker, grönområden och natur var högre än 2008. Betyget låg trots detta något under resten av landet.

☺ Vattenanvändning i hushållen

Uppsalas kommunala vatten har idag hög kvalitet. Trots en god vattenförsörjning måste vattenanvändningen i kommunen minska på sikt. Anledningen till detta är idag främst att minska på den mängd energi och de kemikalier som går åt för att producera och rena vattnet.

Den genomsnittliga mängd vatten som varje person använder har minskat från 160 liter per person och dygn 2009 till 155 liter per person och dygn 2010. Den totala vattenanvändningen har ändå ökat eftersom industrins användning gått upp.

☺ Grundvatten

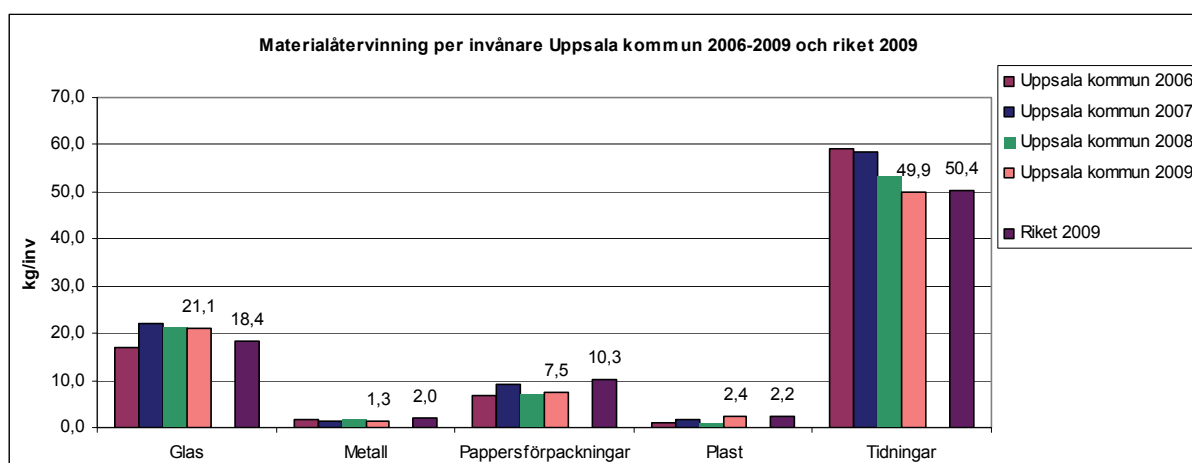
Användning av bekämpningsmedel och läckage från förorenade områden är några av de faktorer som kan påverka grundvattnet. Uppsalas vattentäkter analyseras för att upptäcka eventuella föroreningar. Länsstyrelsen har tagit fram ett regionalt program för att förbättra arbetet med förorenade områden. De områden som ansetts viktigast att åtgärda finns i Uppsala kommun. Länsstyrelsen och kommunen samarbetar kring saneringen.

Grusåsarna har stor betydelse både för bildning av grundvatten och för dess kvalitet. För att bevara grusåsarna behöver därför uttaget av grus minskas. De sista tre åren har inga nya grustäkter öppnats inom något av kommunens vattenskyddsområden. Men 2008 låg uttaget av grus i länet fortfarande långt över det regionala målet på ett årligt uttag av högst 0,6 miljon ton 2010.

☺ Avfall och återvinning

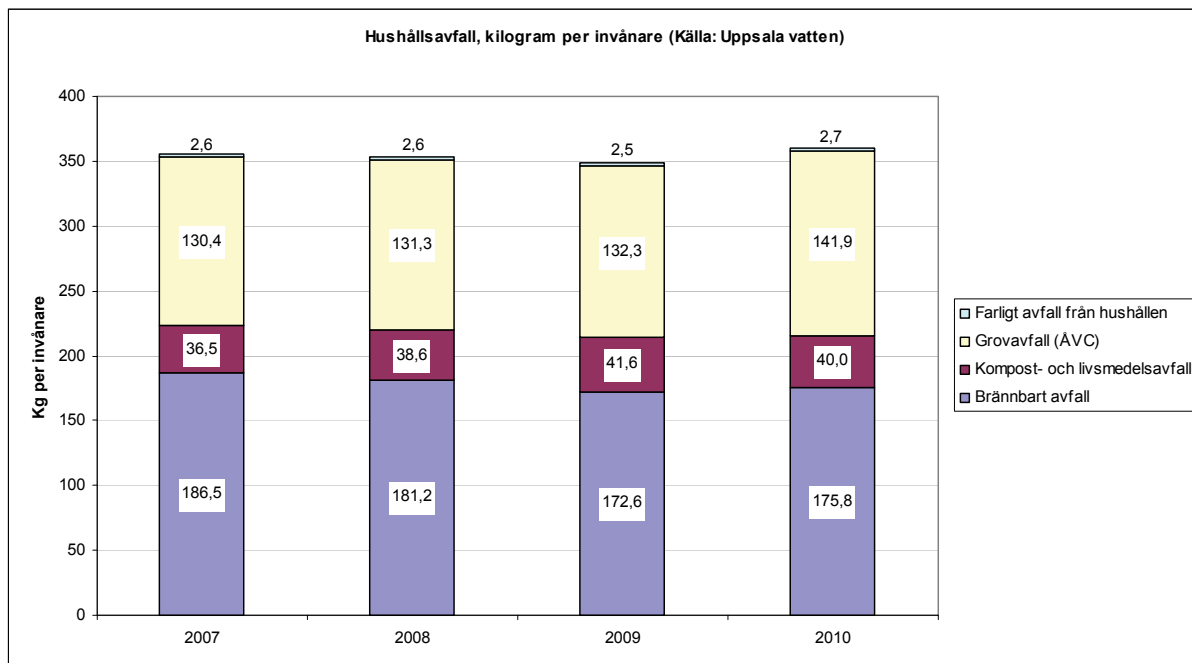
Ökad återvinning innebär mindre avfall och bättre hushållning med naturresurser.

Insamlingen av de olika fraktionerna varierar från år till år beroende på olika faktorer som till exempel konjunktursvängningar.

Materialåtervinning per invånare år 2006 – 2009 (kg per invånare), Uppsala kommun och riket. Källa: Förpacknings- och tidningsinsamlingen.

Under 2009 utökades insamlingen av plast till att även inkludera mjukplast, en anledning till att insamlingen mer än fördubblades 2009. Insamlingen av papper ökade något medan insamlingen av glas, metall och tidningar sjönk. Uppsala ligger under medelvärdet för riket när det gäller papper, metall och tidningar men över för glas och plast. Nationellt har vi med god marginal nått regeringens mål för alla fraktioner utom plast där insamlingen måste öka.

Insamling av hushållsavfall (kg per invånare), Uppsala kommun.

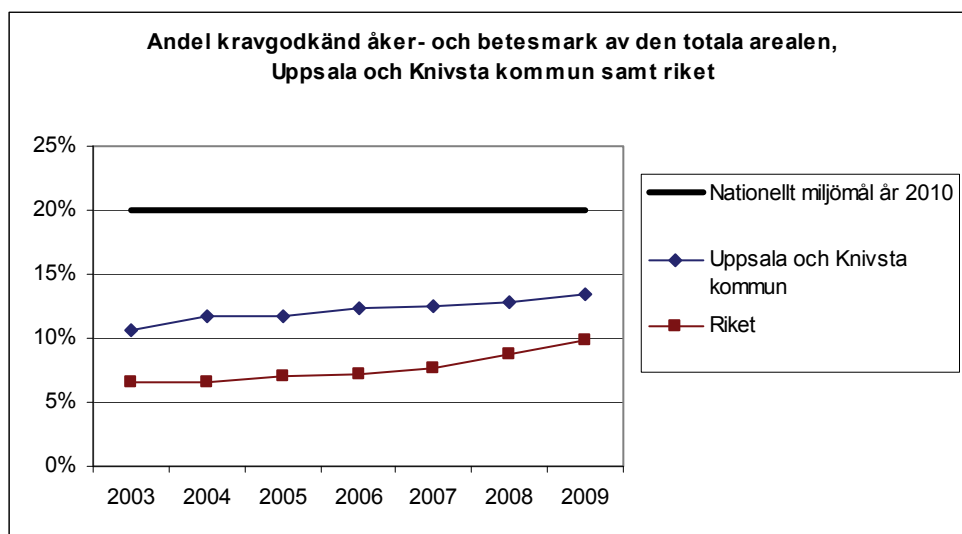
Det hushållsavfall och liknande avfall som inte tillverkarna ansvarar för (producentansvaret) tar kommunen hand om. Kommunen tar emot brännbart hushållsavfall från kommunens cirka 80 000 bostadshushåll. Mängden brännbart hushållsavfall visade en nedåtgående trend från 2007 till 2009. Mängden insamlat matavfall ökade däremot något under motsvarande år. Detta är positivt eftersom matavfallet rötas och blir till biogas som används till stadens bussar. Under 2010 har trenden dock brutits och något mer brännbart hushållsavfall samt något mindre matavfall har samlats in. År 2010 samlades cirka 40 procent av matavfallet in, en andel som bör öka betydligt även om den är högre än för riket i stort. Andelen insamlade grovsopor har ökat varje år från 2007. Mängden farligt avfall från hushållen har däremot varit ganska konstant.

Enligt en enkät 2010 till Uppsalaborna fick sophämtningen i kommunen högre betyg än 2008 och ligger nu i nivå med riket i stort.

Biologisk mångfald

Ett sätt att värna om den biologiska mångfalden är att skydda naturområden från exploatering. Ibland räcker det inte att lämna naturen ifred utan områden måste återställas. Det kan till exempel röra sig om att ta bort vandringshinder för fisk. I andra fall är det just mänskliga aktiviteter som bäst bevarar mångfalden.

☺ Ekologisk odling

Ekologisk odling är ett naturanpassat jordbruk utan handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Balansen mellan djurhållning och växtodling är viktig och att en så stor del som möjligt av djurens foder produceras på den egna gården. Andra målsättningar är kretsloppstänkande och strävan efter ett kulturlandskap med hög biologisk mångfald.

Andelen kravgodkänd åker- och betesmark i Uppsala var under flera år betydligt större än för riket i stort. Denna skillnad har dock minskat de senaste åren. År 2009 låg andelen för Uppsala på drygt tretton procent. Det är en ökning med endast en procent sedan 2007. Nationellt var ökningen mellan 2007 och 2009 två procent. Både lokalt och nationellt är andelen fortfarande långt ifrån målet på 20 procent.

☺ Skyddad mark

Det finns 29 naturreservat i kommunen med en sammanlagd yta på 5 353 hektar. Inga nya reservat tillkom 2009 eller 2010. Genom skogligt biotopskydd skyddar Skogsvårdsstyrelsen mindre objekt i skogslandskapet. Ett sådant tillkom 2010 vilket var en ökning av ytan med 20 procent, till 111 hektar. Det finns även andra typer av markskydd som till exempel EU:s Natura 2000-områden och naturvårdsavtal.

☹ Sjöar och vattendrag

Målet för EU:s ramdirektiv är att alla vatten ska ha god status 2015 eller senast 2021. Idag har endast en av kommunens alla sjöar, och knappt 20 procent av bedömda sträckor i vattendragen god status. Orsaken är framför allt övergödning och förekomsten av vandringshinder.

Åtgärder för att skapa fria vandringsvägar pågår i Uppsala kommun sedan flera år. Övergödningen var mycket omfattande fram till 1960-talet men minskade därefter till följd av investeringar på de kommunala reningsverken under 1970-talet.

För att förbättra vattenstatusen ytterligare krävs minskade utsläpp av fosfor från enskilda avlopp och jordbruksmark. Som exempel kan nämnas att bidraget från kommunala reningsverk är 3 ton fosfor medan de enskilda avloppen bidrar med 6-8 ton fosfor till Fyrisån varje år. Detta trots att det bara är 10 procent av hushållen som har enskilda avloppslösningar.

Ett sätt att förbättra situationen är att ansluta så många enskilda avlopp som möjligt till kommunala reningsverk. För majoriteten av de enskilda hushållen är dock denna lösning inte ekonomiskt rimlig och i dessa fall krävs andra typer av effektiva avloppslösningar.

Några av Uppsalas skyddsvärda arter är den rödlistade fisken asp och den större vattensalamandern. De fisktrappor som finns idag gör det möjligt för fisk att vandra upp till Ulva kvarn. Under 2009 beslutades att ytterligare en fiskpassage skulle anläggas, förbi Ulva kvarn, så att fisken kan ta sig vidare upp i systemet. De bestånd av större vattensalamander som finns i kommunen, bland annat i Gränby, bör också värnas.

Ekonomiskt hållbar utveckling

Övergripande inriktning

Uppsala kommun ska kännetecknas av att främja kunskapsutveckling, innovationskraft och företagsamhet i all sin verksamhet, i allt sitt sätt att påverka samhällsutveckling och i allt samarbete med andra. Vi ska säkra ett gott företagsklimat, hög tillgänglighet och en hög attraktivitet för framtidsbranscher. Ett konkurrenskraftigt näringsliv skapar en växande lokal arbetsmarknad, stärkt lokal ekonomi och framtidstro.

Källa: Uppsala kommuns policy för hållbar utveckling 2008.

Sammanfattning

På väg i positiv riktning

I den ranking som Företagarna årligen gör över årets företagarkommuner placerades Uppsala kommun 2010 mycket bättre än tidigare. Från att 2009 ha placerats på plats 99, hamnade Uppsala 2010 på plats 5. De kriterier som bedöms är exempelvis omsättning, resultat och kreditvärdighet. Även i den ranking som Svenskt Näringsliv genomför om företagsklimat fick Uppsala en bättre placering 2010 jämfört med 2009. I den mätningen hamnade Uppsala kommun på plats 113 av landets kommuner. En faktor som kan få en positiv effekt för dagarbetsmarknaden de närmaste åren är att antalet nyanmälda platser hos arbetsförmedlingen vände upp under 2010 efter ett par år med kraftiga minskningar. Dessutom ökar nyföretagandet kraftigt i kommunen. Varje nytt företag beräknas generera 1,5 arbetstillfällen.

På väg i negativ riktning

Uppsalas dagarbetsmarknad ska växa minst i samma takt som befolkningen. Med dagarbetsmarknad avses alla förvärvsarbetande som arbetar i Uppsala oavsett var de bor. För att uppnå långsiktig tillväxt är det väsentligt att ha en god balans mellan befolknings- och sysselsättningsutvecklingen på dagarbetsmarknaden. Uppsala har flera år i rad haft en hög befolkningsökning, samtidigt som sysselsättningsutvecklingen har stagnerat.

Utmaning

Uppsala kommer som del av rikets främsta tillväxtregion att fortsätta växa, men måste bli bättre på att ta tillvara de goda tillväxtförutsättningarna. En förutsättning för att lyckas med detta arbete är att kommunen har ett gott näringslivsklimat som leder till tillväxt i såväl nya som befintliga företag.

Uppsalas utveckling definieras till stor del av det regionala sammanhanget. Strategiska frågor och utmaningar för den lokala näringspolitiken är i vilken utsträckning och på vilket sätt kommunen kan (och vill) växa samt vilken roll kommunen kan (och vill) ta i regionen. Uppsalas näringsliv drivs idag i hög grad av befolkningstillväxten samt funktionen som regionalt centrum för specialiserad offentlig verksamhet såsom sjukvård, högre utbildning, forskning och myndighetsutövning.

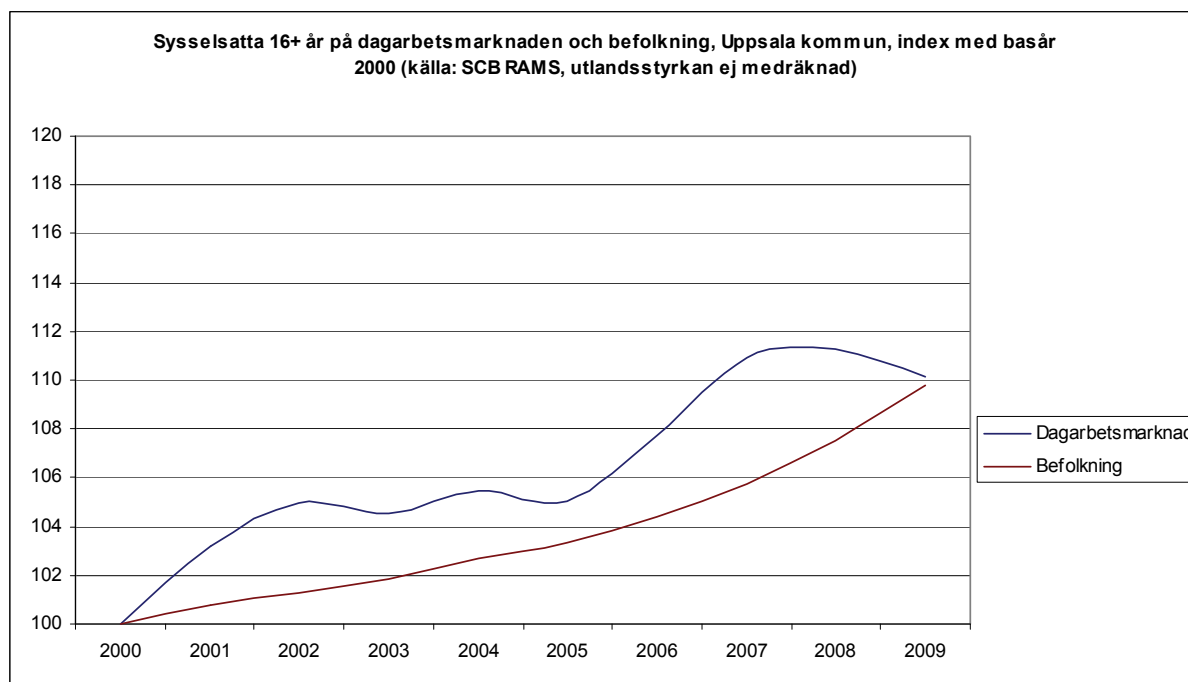
Den strukturanalys som togs fram inom ramen för Översiktsplan 2010 pekar på kommunens försvagade positioner vad gäller sysselsättningsutveckling jämfört med FA-regionen. Kommunen har färre egna arbetstillfällen per invånare än i jämförbara universitetsstäder och därtill färre än i riket. Samtidigt har staden betydligt fler arbetstagare, vilket förklaras av den omfattande nettopendlingen till Stockholms län.

Ett stort och växande antal tillväxtdrivande företag skulle minska Uppsalas beroende av ”externa” arbetstillfällen och bidrar samtidigt till att stärka den så kallade funktionella arbetsmarknadsregionen Stockholm-Uppsalas samlade konkurrenskraft. Ett diversifierat näringsliv med många olika företag och branscher minskar regionens sårbarhet vid konjunkturedgångar och strukturomvandlingar. De innovativa företagen med potential att konkurrera på en global marknad utgör underlag för en välutbildad och välavlönad arbetskraft och är i sig tillväxtdrivande. De innovativa företagen är viktiga även i det att de driver tillväxten på de lokala/regionala marknaderna för kvalificerade företagsnära tjänster, men också därför att värdeskapande företag och en välavlönad befolkning skapar förutsättningar för servicesektorer som handel, friskvård, restauranger med mera.

Ekonomisk tillväxt

☹ Befolknings- och sysselsättningsutveckling

Uppsalas arbetsmarknad ska växa minst i samma takt som befolkningen. För att uppnå långsiktig tillväxt är det väsentligt att ha en god balans mellan befolknings- och sysselsättningsutvecklingen på dagarbetsmarknaden. Med dagarbetsmarknad avses alla förvärvsarbetande som arbetar i Uppsala oavsett var de bor.

För tidsperioden 2000 till och med 2009 har såväl antalet sysselsatta – mätt som dagarbetsmarknad – som befolkningsnivån ökat med 10 procent i Uppsala kommun. Det finns förhållandevis stora skillnader över tiden beträffande hur utvecklingen för dagarbetsmarknad respektive befolkningsstorlek förändrats.

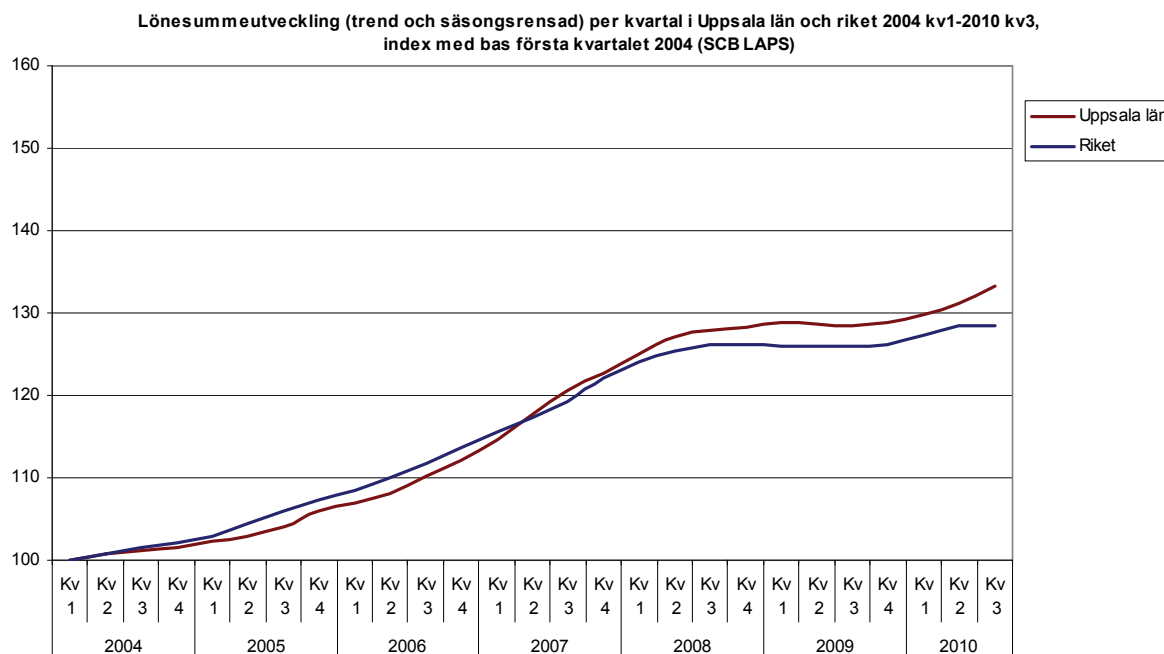
Antalet sysselsatta på dagarbetsmarknaden hade en tydligt uppåtriktad trend från 2000 till och med 2007, och innebar totalt sett en ökning av antalet sysselsatta i kommunen med 11 procent. Under mätperioden är det åren 2006 och 2007 som positivt utmärker sig med större ökning. Åren efter 2007 har inneburit en stabilisering, och även en viss nedgång beträffande sysselsättningsutvecklingen.

Befolkningsförändringen har under motsvarande tioårsperiod haft en annorlunda utveckling. Under åren 2000 till och med 2005 skedde en successiv årlig ökning av befolkningen, men i relativt stilla takt. Sammantaget blev befolkningsökningen 3 procent under denna femårsperiod. Under de senare åren har befolkningen fortsatt att öka, och detta har nu skett i ett tydligt högre tempo än under de första åren på 2000-talet.

Befolkningsökningen i kommunen låg kring 4 000 personer under 2009, och prognostiseras till ytterligare cirka 3 000 personer för 2010. Uppsala kommun bestod av knappt 198 000 invånare vid utgången av 2010.

☺ Lönesummeutveckling

Lönesumman är ett mått som brukar användas för att mäta tillväxt. En god inkomst innebär en större möjlighet att påverka sin livssituation, framförallt i materiellt hänseende. Dessutom ökar möjligheterna att klara ekonomiska påfrestningar.

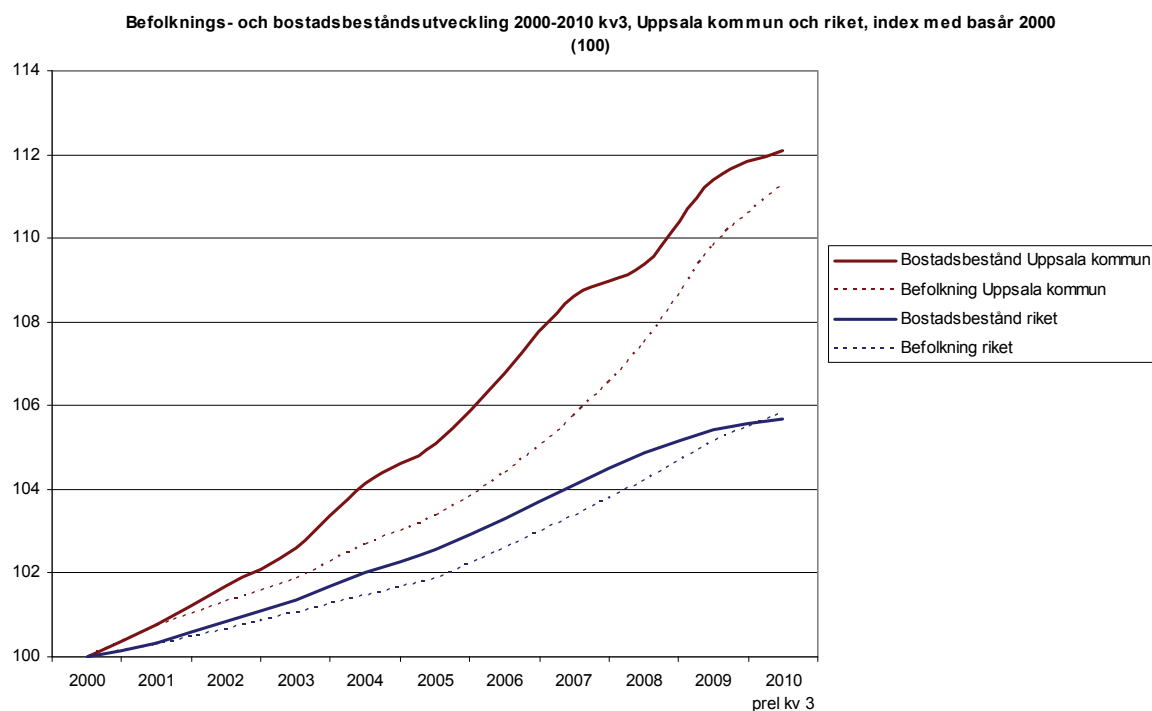

Uppsala län har sammantaget under perioden 2004-2010 haft en mer positiv utveckling än riket i sin helhet beträffande lönesummeutvecklingen. Det kan konstateras att den positiva utvecklingen för Uppsala län, jämfört med landet i sin helhet, helt kan kopplas samman med den sista treårsperioden. Från en period under åren 2005-2006 där riket hade en utveckling med en högre lönesummeutveckling än Uppsala län, har denna trend brutits. Istället ligger Uppsala län sedan slutet av 2007 högre än riket – en trend som därefter har hållit i sig.

Den konjunktur nedgång som har rått under de senaste åren sätter sina spår även i form av avtagande tillväxttakt när det gäller lönesummans utveckling. Detta är tydligt på nationell nivå för åren 2008-2009 där utvecklingen stagnerar, innan den tar viss ny kraft under andra halvåret 2009. Skillnaden till Uppsala läns fördel under den studerade perioden kan förklaras av att länet klarat den senaste konjunktur nedgången bättre än riket i sin helhet. Uppsala kommun svarar för omkring två tredjedelar av lönesumman i länet. Länets lönesummeutveckling är därför till stor del beroende av utvecklingen i Uppsala kommun. I övrigt kan det lyftas fram att privat sektor svarar för drygt 40 procent av den totala lönesumman i Uppsala län.

☺ Bostadsbyggande

En väl fungerande bostadsmarknad är en förutsättning för tillväxt.

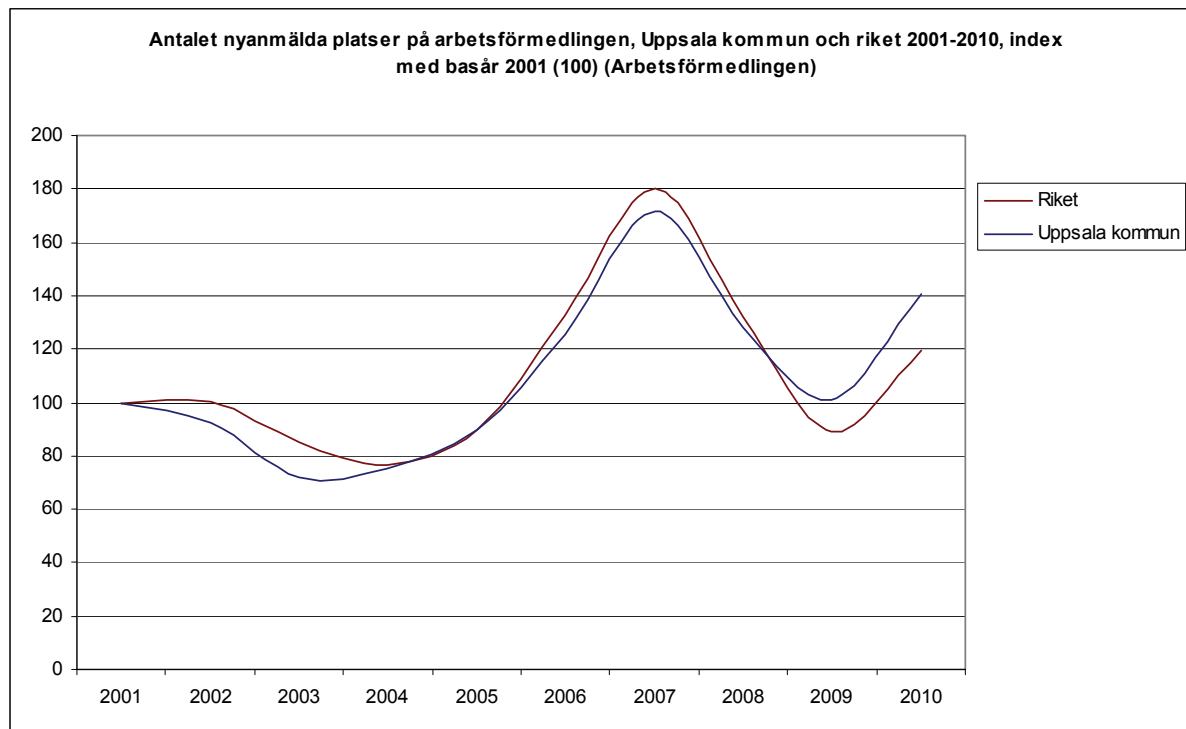
Skillnaderna mellan Uppsala kommun och riket är förhållandevis stora avseende utvecklingen av bostadsbestånd och befolkning. Uppsala har en högre tillväxt i sitt bostadsbestånd och en mer positiv befolkningsutveckling än riket i sin helhet under perioden 2000-2010.

Det finns tydliga samband mellan konjunkturutvecklingen i samhället och nivån på bostadsbyggandet. Detta har resulterat i tydliga minskningar av byggandet, vilket främst var påtagligt under 2009 – såväl nationellt som för Uppsala kommuns del.

I detta sammanhang kan konstateras att nivåerna beträffande antalet påbörjade bostäder åter stigit under 2010. Nivån på bostadsbyggande under ett enskilt kvartal var under andra kvartalet 2010 det högsta för Uppsala kommun sedan första kvartalet 2008. På nationell nivå uppnåddes under andra kvartalet 2010 den högsta nivån som uppmäts sedan 2007 för ett enskilt kvartal.

☺ Nyanmälda platser på arbetsförmedlingen

Tillgången på arbete är ett mått på tillväxt.

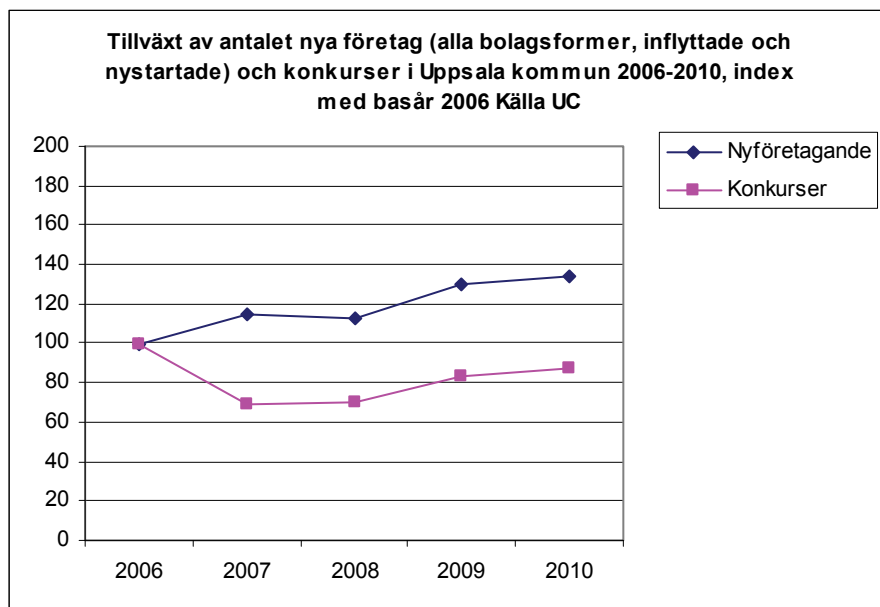
Nivån på antalet nyanmälda platser hos arbetsförmedlingen har en tendens att fluktuera tämligen mycket mellan enskilda år. Efter flera år av höjningar, från 2003 och framåt, nåddes en tydlig topp under 2007. Åren 2008 och 2009 har i sin tur inneburit förhållandevis stora minskningar varje år för sig.

För Uppsala kommuns räkning har trenden ånyo vänt uppåt under 2010. Antalet nyanmälda platser hämtat från statistik per december 2010 visar att det skett ett positivt trendbrott jämfört med åren innan. Motsvarande trendbrott går även att identifiera på nationell nivå.

Det förekommer vissa skillnader mellan Uppsala kommun och riket i sin helhet när det gäller karaktären av de platser som nyanmäls. Inom Uppsala kommun finns en tydlig överrepresentation av arbeten som kräver teoretisk specialistkompetens bland de platser som nyanmäls. Omvänt finns flera kategorier av arbeten där nivåerna av nyanmälda platser inom Uppsala kommun ligger under riksgenomsnittet. Detta gäller till exempel service-, omsorgs- och försäljningsarbeten.

☺ Nyföretagande och konkurser

Hur många nya företag som tillkommer i en kommun har betydelse för tillväxten och påverkar förutsättningarna för en hållbar utveckling.

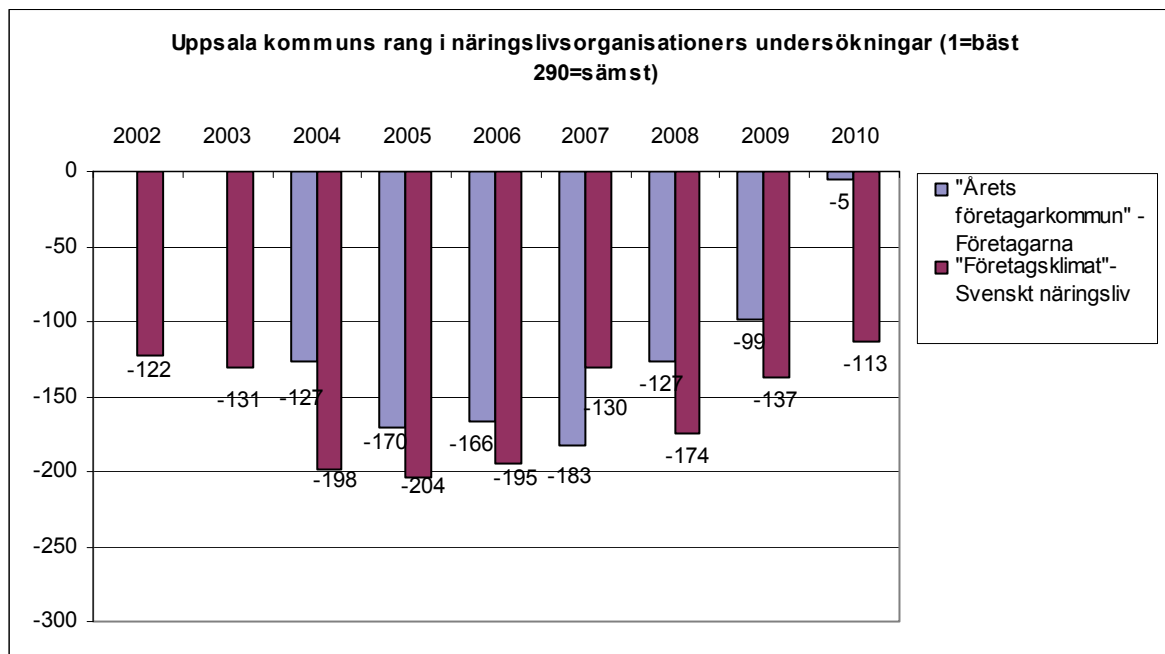
Trenden under den senaste femårsperioden har varit tydligt uppåtriktad när det gäller antalet nya företag som etablerat sig i Uppsala kommun. År 2006 låg nivån på drygt 1 300 företag under ett år, medan motsvarande värde för 2010 hamnade strax under 1 800 företag. Under den aktuella femårsperioden var nivån stabil mellan åren 2007 och 2008, medan övriga år varit uppåtriktade jämfört med året innan. Antalet nya företag som etablerades i Uppsala kommun 2010 var knappt tre procent högre än året innan.

Drygt 90 företag i kommunen gick i konkurs under 2010. Detta är det högsta antalet konkurser i kommunen sedan 2006 när 105 företag gick i konkurs. Ökningen i antalet konkurser för 2010 var knappt 6 procent jämfört med motsvarande mätning för 2009. I relation till det totala antalet företag i kommunen bör andelen konkurser likväl betraktas som tämligen låg.

☺ Näringslivsklimat

Uppsala kommun ska senast 2014 vara en av landets mest attraktiva företagarkommuner. I relevanta mätningar ska kommunen rankas som en av landets främsta företag- och näringslivsvänliga kommuner.

År 2010 avancerade Uppsala kommun kraftigt i sin placering i den ranking som *Företagarna* årligen gör beträffande *Årets Företagarkommun*. Efter ett flertal år med förbättrade placeringar togs det stora steget under 2010 när Uppsala kommun placerade sig på femte plats bland landets samtliga kommuner. Förbättringen är påtaglig jämfört med att kommunen tidigare år haft en placering kring plats hundra som främsta merit. Den ranking som genomförs baseras på företagets prestationer, såsom omsättning, resultat och kreditvärdighet.

Även när det gäller den sammanställning av *Företagsklimat* som *Svenskt Näringsliv* genomför avancerar Uppsala kommun 2010 jämfört med tidigare år – även om det här gäller mer blygsamma nivåer. Uppsala kommun avancerar mellan 2009 och 2010 från plats 137 till plats 113. Detta är andra året i rad som Uppsala kommun förbättrar sin placering, och har i grunden haft en tydligt positiv trendriktning sedan 2005. Rankningen baseras dels på statistiska faktorer såsom nyföretagande och utbildningsnivå, dels på enkäter till Svenskt Näringslivs medlemsföretag.

Observera även att den stora offentliga sektor som finns i Uppsala kommun, jämfört med andra kommuner, får negativa konsekvenser för den karaktär av mätningar som Svenskt Näringsliv här genomför. Omvänt går det rimligen att se en tydlig positiv potential som utvecklingskommun, när det finns ett antal statliga myndigheter, två universitet och ett universitetssjukhus inom Uppsala kommuns geografiska yta.